A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2010. július 1-je *

A T-62/08. sz. ügyben,

a **ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA** (székhelye: Terni [Olaszország], képviselik: T. Salonico, G. Pellegrino, G. Pellegrino és G. Barone ügyvédek)

felperesnek

az **Európai Bizottság** (képviselik: C. Giolito és G. Conte, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

az Olaszország által a Thyssenkrupp, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche részére nyújtott C 36/A/06 (ex NN 38/2006) számú állami támogatásról

* Az eljárás nyelve: olasz.

szóló, 2007. november 20-i 2008/408/EK bizottsági határozat (HL 2008. L 144., 37. o.) megsemmisítése iránti keresete tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (ötödik tanács),

tagjai: M. Vilaras elnök (előadó), M. Prek és V. M. Ciucă bírák,

hivatalvezető: J. Palacio González főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. július 1-jei tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita alapját képező tényállás

1 Az Olasz Köztársaság az Ente nazionale per l'energia elettrica (ENEL) létrehozásáról és a villamosenergia-ipar vállalkozásainak az ENEL részére történő átruházásáról szóló, 1962. december 6-i 1643. számú törvénnyel (a GURI 1962. december 12-i

316. száma, 5007. o., a továbbiakban: 1643/62. sz. törvény) államosította villamosenergia-ágazatát. E törvény értelmében az ENEL – néhány kivételtől eltekintve – monopóliumot kapott Olaszország területén a villamos energia előállítására, behozatalára, kivitelére, szállítására, átalakítására, elosztására és értékesítésére, az előállítás helyétől függetlenül.

2 Ily módon az 1643/62. sz. törvény 4. cikkének (6) bekezdése értelmében az elsősorban saját fogyasztás céljából villamos energiát előállító társaságokat (a továbbiakban: önellátók) kizárták a villamosenergia-ágazat államosításából.

3 Az államosítás idején a Terni – amely társaságnak az állam volt többségi részvényese – acél, vegyi anyagok és cement gyártásával foglalkozott. Emellett több vízerőmű is a társaság tulajdonában állt, amelyek termelési kapacitásának túlnyomó részét a társaság gyártási folyamatai során felmerülő energiaszükséglet fedezésére fordították.

4 A Terni vízerőművét – mivel az ország energiaellátásában stratégiai szerepet töltött be – a társaság önellátó helyzete ellenére államosították.

5 Az Olasz Köztársaság a „Terni: Società per l'Industria e l'Elettricità" SpA által folytatott, az 1643/62. sz. törvény 1. cikkének (1) bekezdésében említett tevékenységekhez használt vagyontárgyaknak az ENEL részére történő átruházásáról szóló, 1963. augusztus 21-i 1165. sz. köztársasági elnöki rendelettel (a GURI 1963. augusztus 31-i 230. számának rendes melléklete, 58. o., a továbbiakban: 1165/63. sz. rendelet) kártalanítást biztosított a Terninek eszközei átruházásáért azáltal, hogy kedvezményes villamosenergia-díjat (a továbbiakban: Terni-díjszabás) alkalmazott esetében az 1963-tól 1992-ig tartó időszakban.

6 1964-ben a Ternit három társaságra osztották fel: az acélgyártással foglalkozó Terni Acciai Specialira, a vegyi anyagok gyártásával foglalkozó Nuova Terni Industrie Chimichére és a cementgyártással foglalkozó Cementirre (a továbbiakban együttesen: a Terni jogutódjai). Ezeket a társaságokat ezt követően privatizálták, majd azokat a ThyssenKrupp, a Norsk Hydro, illetve a Caltagirone vásárolta fel létrehozva a ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA-t, a Nuova Terni Industrie Chimiche SpA-t és a Cementir SpA-t, amelyek továbbra is részesültek a Terni-díjszabás kedvezményében.

7 A villamos energiáról szóló új nemzeti terv végrehajtásának szabályai: szervezeti kérdések, vízerőművek és villamosenergia-vezetékek, szénhidrogének és geotermikus energia, saját termelés és adózási rendelkezésekről szóló 1991. január 9-i 9. sz. törvénnyel (a GURI 1991. január 16-i 13. számának rendes melléklete, 3. o., a továbbiakban: 9/91. sz. törvény) az Olasz Köztársaság 2001. december 31-ig meghosszabbította a vízerőművek meglévő koncesszióit, amelyek alapján a köztulajdonban álló vízből villamos energiát termelő társaságok működnek.

8 Emellett e törvény 20. cikkének (4) bekezdése alapján az Olasz Köztársaság 2001. december 31-ig a Terni-díjszabás alkalmazását is meghosszabbította. Ezenkívül a Terni jogutódjainak szolgáltatott támogatott villamos energia mennyiségét a következő hat évben (2002–2007) fokozatosan csökkenteni kellett, hogy a kedvezményes díjszabás ily módon 2007 végére megszűnjön.

9 Az olasz hatóságok bejelentették a 9/91. sz. törvényt a Bizottságnak, amely 1991. augusztus 6-án kifogást nem tartalmazó határozatot fogadott el (az NN 52/91. sz. állami támogatásra vonatkozó határozat, a továbbiakban: 1991. augusztus 6-i határozat).

10 A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 96/92/EK irányelvet átültető 1999. március 16-i 79. sz. törvényerejű rendelettel (a GURI 1999. március 31-i 75. száma, 8. o., a továbbiakban: 79/99. sz. rendelet) az Olasz Köztársaság meghosszabbította a vízerőművek meglévő koncesszióit. Az említett rendelet 12. cikkének (7) és (8) bekezdése a következőket írta elő:

„(7) A lejárt vagy legkésőbb 2010. december 31-én lejáró koncessziók az utóbbi időpontban meghosszabbításra kerülnek, és az érintett koncessziójogosultak – az átengedő közigazgatási szervnek a jelen rendelet hatályba lépésétől számított kilencven napon belül való értesítése mellett – folytatják a tevékenységet anélkül, hogy közigazgatási aktus meghozatalára lenne szükség.

(8) A 2010. december 31-e után lejáró koncessziókra a koncessziós szerződésben említett lejárati feltételek alkalmazandók."

11 A 2005. május 14-i 80. sz. törvénnyé (a továbbiakban: 80/05. sz. törvény) alakított, a gazdasági, szociális és vidékfejlesztési cselekvési terv keretében hozott sürgős intézkedésekről szóló 2005. március 14-i 35. sz. törvényerejű rendelet (a GURI 2005. március 16-i 62. száma, 4. o.) 11. cikkének (11) bekezdésének megfelelően az Olasz Köztársaság a Terni-díjszabás időbeli hatályának 2010-ig történő újbóli meghosszabbításáról rendelkezett, amely intézkedést (a továbbiakban: vitatott intézkedés) 2005. január 1-jétől alkalmaztak. A 80/05. sz. törvény megállapítja, hogy a Terni jogutódjai 2010-ig a szállított mennyiség (a három társaság részére összesen 926 GWh) és az árak (1,32 cent/kWh) tekintetében ugyanolyan elbánásban részesülnek, mint amelyet 2004. december 31-ig élveztek. Nem sokkal később a 2005. december 23-i 266. sz. törvény általános jelleggel 2020-ig meghosszabbította a vízerőmű-koncessziókat.

12 A Bizottság – miután e meghosszabbításról egy másik ügyben folytatott vizsgálat keretében tudomást szerzett – 2005. december 23-i levelében információkat kért az olasz hatóságoktól, amelyek erre 2006. február 24-i levelükben válaszoltak, amelyet további két levél követett 2006. március 2-án, illetve április 27-én.

13 A Bizottság 2006. július 19-i levelével tájékoztatta az Olasz Köztársaságot arról, hogy az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás megindításáról döntött. E határozatot közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL C 214., 5. o.). A Bizottság felhívta az érintett harmadik feleket a vitatott intézkedéssel kapcsolatos észrevételeik benyújtására.

14 Az Olasz Köztársaság 2006. október 25-i levelében benyújtotta észrevételeit, majd 2006. november 9-i és december 7-i levelében további információkat szolgáltatott.

15 A Bizottság az érintett harmadik felektől érkezett észrevételeket továbbította az olasz hatóságoknak álláspontjuk kifejtése végett. Az Olasz Köztársaság 2006. december 22-i levelében megküldte észrevételeit a Bizottságnak.

16 A Bizottság 2007. február 20-i levelében további információkat kért, amelyeket az olasz hatóságok 2007. április 16-i, május 10-i és május 14-i levelükben közöltek.

17 2007. november 20-án a Bizottság elfogadta az Olaszország által a Thyssenkrupp, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche részére nyújtott C 36/A/06 (ex NN 38/2006) számú állami támogatásról szóló 2008/408/EK határozatot (HL 2008. L 144., 37. o., a továbbiakban: megtámadott határozat).

18 A megtámadott határozat (163) preambulumbekezdésének szövege a következő:

„A Bizottság megállapítása szerint [az Olasz Köztársaság] jogellenesen, az [EK] 88. cikk (3) bekezdését megsértve hajtotta végre a [80/05. sz.] törvénnyé alakított, 35/2005 törvényerejű rendelet 11. cikkének (11) bekezdésében szereplő rendelkezést, amely módosította és 2010-ig meghosszabbította a három Terni-társaságra alkalmazandó kedvezményes villamosenergia-tarifa időbeli hatályát. A Bizottság úgy véli, hogy egy ilyen intézkedés, amely tisztán működési támogatásnak minősül, az EK-Szerződés értelmében semmilyen eltérésre nem jogosít, és ezért a közös piaccal összeegyeztethetetlen. Ezért a fenti intézkedés azon részeit, amelyeket nem ítéltek oda és nem fizettek ki, nem szabad végrehajtani. A már kifizetett támogatás visszatérítendő. Azon összegek, amelyekre a kedvezményezettek a [9/91. sz.] törvény értelmében 2005, 2006 és 2007 folyamán jogosultak lettek volna, levonhatók a teljes visszatérítendő összegből."

19 A megtámadott határozat rendelkező része a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„*1. cikk*

(1) Az [Olasz Köztársaság] által a ThyssenKrupp, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche részére nyújtott állami támogatás összeegyeztethetetlen a közös piaccal.

(2) Az [Olasz Köztársaság] által a ThyssenKrupp, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche részére nyújtott, azonban még ki nem fizetett állami támogatás szintén összeegyeztethetetlen a közös piaccal, és ezért nem hajtható végre.

2. cikk

(1) Az [Olasz Köztársaság] visszatérítteti a támogatást az 1. cikk (1) bekezdésében említett kedvezményezettekkel.

[…]”

Az eljárás és a felek kérelmei

20 A Törvényszék Hivatalához 2008. február 6-án érkezett keresetlevelével a felperes benyújtotta a jelen keresetet.

21 A felperes azt kéri, hogy a Törvényszék:

– állapítsa meg a megtámadott határozat jogellenességét, és teljes egészében semmisítse meg a határozatot;

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére;

– szükség esetén – az eljárási szabályzat 64. és 66. cikkének megfelelően – kötelezze a Bizottságot az 1991 szeptemberében elküldött és az olasz hatóságokhoz 1991 novemberében érkezett közlemények benyújtására, és rendelje el az álláspontja szerint szükséges pervezető intézkedéseket vagy bizonyításfelvételt;

vagy másodlagosan semmisítse meg a megtámadott határozatot annyiban, amennyiben az:

– megállapítja, hogy az Olasz Köztársaság jogellenesen nyújtott állami támogatást a felperes, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche javára az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével;

– megállapítja, hogy meghatározott összegeket vissza kell téríttetni a felperestől, a Cementirtől és a Nuova Terni Industrie Chimichétől, és következésképpen:

– kötelezi az Olasz Köztársaságot ezen összegek és kamataik haladéktalan visszatéríttetésére;

vagy harmadlagosan semmisítse meg a megtámadott határozatot annyiban, amennyiben az az Olasz Köztársaságot a támogatás kamatokkal növelt összegének haladéktalan visszatéríttetésére kötelezi, mivel e visszatéríttetés sérti a bizalomvédelem általános elvét.

22 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

– utasítsa el a keresetet;

– a felperest kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdés

23 A felperes négy jogalapot terjeszt elő, amelyek közül az első keretében az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértését adja elő, a második keretében lényeges eljárási szabályok megsértésére és az EK 87. cikk és EK 88. cikk megsértésére hivatkozik az olasz hatóságok által előterjesztett gazdasági tanulmányra vonatkozó nyilvánvaló értékelési hiba alapján, a harmadik keretében az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével érvel, a negyedik keretében az [EK 88.] cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendeletnek (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) és a bizalomvédelem elvének a megsértésére hivatkozik.

Az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról

A felek érvei

24 A felperes előadja, hogy a Bizottság tévesen járt el, amikor a vitatott intézkedést állami támogatásnak minősítette, és a későbbiekben úgy tekintette, hogy az említett intézkedést be kellett volna részére jelenteni.

25 A felperes megállapítja, hogy a tagállamok által a vállalkozásoknak – többek között kisajátítással – okozott károk megtérítése érdekében alkalmazott kártalanító intézkedések nem minősülnek állami támogatásnak, amit a Bizottság maga is elismer a megtámadott határozat (70) preambulumbekezdésében.

26 A jelen ügyben a Terni az általa 1962-ben elszenvedett rendkívüli kisajátítás következtében versenytársaihoz képest nyilvánvalóan hátrányos versenyhelyzetbe került, ami arra késztette a jogalkotót, hogy e súlyosan hátrányos megkülönböztetés orvoslása céljából a kisajátítással érintett – egyszeri pénzbeli juttatással kártalanított – többi vállalkozáshoz képest teljesen más kártalanítási „követelményt" alakítson ki a Terni részére, hogy ezáltal „ne zavarja meg e vállalkozás belső egyensúlyát", amely vállalkozásnak a törvény szerint mentesülnie kellett volna az államosítás alól.

27 Az 1643/62. sz. törvény értelmében a Terni ebben az időszakban – a villamosenergia-ellátásra vonatkozó különleges díjszabás révén – gazdasági kártalanításra volt jogosult, amely a Terni virtuális önellátóvá minősítésével a villamosenergia-díj változása által

okozott, a kisajátítás időpontjában nehezen megállapítható esetleges további károk hosszú távú fedezését és e változás hatásainak folyamatos semlegesítését célozta.

28 Az 1165/63. sz. rendelet ezen, a Terni és a kisajátítással nem érintett többi önellátó közötti – hátrányos megkülönböztetéstől mentes – párhuzamosság fenntartását célzó rugalmas követelmény alapján előírta, hogy a Terni-díjszabást a kisajátítással nem érintett önellátóknak biztosított vízerőmű-koncessziókéval azonos időtartamban, azaz 1992. december 31-ig kell alkalmazni, amikor a Terni vízerőművei kisajátításának diszkriminatív hatásai valószínűsíthetően megszűnnek. A Ternit ugyanis a villamosenergia-önellátásra tekintettel 1992 végéig illették meg a vízkészletek felhasználását engedélyező koncessziók.

29 Az így meghatározott kártalanítás tehát három tényezőből tevődik össze: a villamos energia mennyiségéből, annak árából és az időtartamból. E tényezők közül csupán az elsőt állapították meg véglegesen a Terni 1961. évi fogyasztása és a már megkezdett, de 1962-ben még be nem fejezett beruházásokhoz kapcsolódó fogyasztás emelkedésének előrejelzése alapján. Az árat nem az összege, hanem a kiszámítási módja határozza meg, mivel egyedül az ár rugalmassága révén lehet tiszteletben tartani az elfogadott kártalanítás logikáját. Az időtartamot nem azért határozták meg 30 évben, mert ezen időtartam fedezheti a kisajátított vagyon értékét, hanem mivel az a kisajátítással nem érintett önellátókkal való összehasonlítás kritériuma szerint mindig a vízerőmű-koncessziók időtartamával egyezik meg, amelyet a Bizottság a megtámadott határozat (18) és (77) preambulumbekezdésében elismer.

30 Azon célkitűzést, amely a Terni által a kisajátítást megelőzően élvezett gazdasági feltételek és egyensúly lehetőségekhez képest való visszaállítására irányul, az olasz alkotmányos elvek – a jelen esetben a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve és a kisajátítás ellenében „érdemi", „megfelelő és adekvát" kártalanítás nyújtásának

követelménye – és az EK 4. cikk első bekezdésében említett, a szabad versenyt védelmező közösségi jogi elv alapján is elfogadták volna.

31 Ezen eredeti kártalanítási mechanizmus az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt egyezmény (a továbbiakban: EJEE) első kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikkében említett elveknek és az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) ítélkezési gyakorlatának is megfelel.

32 A Bizottság tévesen állítja azt, hogy e rendszer időbeli hatályának meghosszabbítása az eredeti kártalanítási mechanizmus olyan módosításával jár, amely vitathatatlanul és kivétel nélkül átalakítja a kártalanítás ellentételező jellegét. A kártalanítás jellegének a díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása általi esetleges változását a fent említett – előzőleg meghatározott – célkitűzésre tekintettel kell értékelni.

33 A felperes megállapítja, hogy a nagy duzzasztógátak koncesszióira vonatkozó, az ENEL, a helyi társaságok áramszolgáltató vállalkozásai és a villamos energiát saját fogyasztásra előállító vállalkozások közötti viszonyok szabályozásáról szóló 1982. augusztus 7-i 529. sz. törvény (a GURI 1982. augusztus 13-i 222. száma, 5771. o.) és a 9/91. sz. törvény 24. cikke 2001. december 31-ig meghosszabbította az akkori koncessziójogosultak javára az 1992 végén lejáró vízerőmű-koncessziókat, és hogy e teljesen rendkívüli és az államosítás idején bizonyosan előreláthatatlan meghosszabbítás felvetette a Terni részére bevezetett kártalanítási követelmény végrehajtásának problémáját. A jogalkotó az 1643/62. sz. törvény és az 1165/63. sz. rendelet által meghatározott kártalanítási módszernek megfelelően, valamint a Terni és a többi önellátó közötti párhuzam megőrzése érdekében a Terni-díjszabás alkalmazásának 2001. december 31-ig való meghosszabbítását határozta el a 9/91. sz. törvény 20. cikke (4) bekezdésének elfogadásával.

34 A felperes megjegyzi, hogy a Bizottság állításaival ellentétben a 9/91. sz. törvénynek a Terni-díjszabás alkalmazását meghosszabbító 20. cikke az önellátókra két kifejezett és egy közvetett utalást tartalmaz, amelyek megerősítik, hogy az említett díj alkalmazásának meghosszabbítása az olasz állam számára kötelező volt az 1643/62. sz. törvény által megállapított kártalanítási „követelmény" végrehajtásához.

35 A felperes azt is hangsúlyozza, hogy a Bizottság a 9/91. sz. törvény alkalmazására vonatkozóan 1991. augusztus 6-án „kifogást nem tartalmazó" határozatot fogadott el. Ezenfelül a Bizottság – miután az Olasz Köztársaságtól a „[Terni-jogutód] Ilva részére a kedvezményes villamosenergia-díj formájában állítólagosan nyújtott támogatásra vonatkozó" további információkat kért, és a kedvezményes díjszabás tényleges kártalanítási jellegét tisztázó választ kapott – semmilyen eljárást nem indított e tárgyban. Következésképpen a felperes szerint a Bizottság elfogadta azt a megállapítást, amely szerint e meghosszabbítás a Terni részére az 1643/62. sz. törvény és az 1165/63. sz. rendelet által biztosított kártalanító intézkedés jogszerű folytatását képezte, és e tekintetben e díjszabási rendszer nem tartozott az állami támogatásokra vonatkozó közösségi szabályozás hatálya alá.

36 A felperes emlékeztet arra, hogy a vízerőmű-koncessziókat – 2010. december 31-ig – újfent meghosszabbították a 79/99. sz. rendelet 12. cikkének (7) bekezdésében, miközben a Terni-díjszabás alkalmazásának ugyanezen időpontban történő meghosszabbítására nem került sor, mivel a 9/91. sz. törvény által előírt meghosszabbítás a fokozatos megszüntetés rendszerét is bevezette, amelynek a vízerőmű-koncessziók lejártakor (azaz 2001 végén) kellett elkezdődnie, és 2007 végén kellett befejeződnie. Ezenkívül a villamosenergia-piac szintén a 79/99. sz. rendelet által bevezetett liberalizálásának az előrejelzések szerint lehetővé kellett volna tennie a Terni jogutódjainak, hogy a liberalizált piacon azon termelési költségekhez hasonló versenyképes árakon jussanak villamos energiához, amelyek részükről az erőművek kisajátításának elmaradása esetén merültek volna fel.

37 Mindazonáltal 2005-ben a villamosenergia-piac liberalizálása nem járt a versenyt illetően várt kedvező hatásokkal, és a Terni jogutódjai a kisajátítással nem érintett önellátókhoz képest ismét diszkriminatív helyzetbe kerültek, amelynek következtében a jogalkotó elfogadta a vitatott intézkedést. A felperes szerint egyértelmű, hogy amikor az Olasz Köztársaság a vízerőmű-koncessziók lejáratának – 2010-ig történő – ismételt elhalasztásáról döntött, a felperes és a Terni többi jogutódja már jogosult volt kérni a Terni-díjszabás alkalmazásának folytatását, még ha nem is az említett koncessziókéval egyező mértékben és időtartamban. Végül a vitatott intézkedés változatlanul hagyta a Ternit virtuális önellátóként kezelő kártalanítás eredeti logikáját.

38 A felperes hangsúlyozza, hogy e virtuális önellátói szerepet akkor más célokból tartották fenn, többek között a villamosenergia-díj részét képező ún. termikus pótadó Olaszországban való bevezetésekor, amely pótadó alól a Terni – valamennyi önellátóhoz hasonlóan – mentesült. Ezenkívül úgy a Corte suprema di cassazione (olasz legfelső bíróság), mint a Consiglio di Stato (közigazgatási ügyekben eljáró olasz legfelső bíróság) a jogvitát megelőzően hozott ítéletekben és azon ügyekben, amelyek tárgya a jelen ügytől teljesen eltért, hivatalosan elismerte a párhuzamosság és a virtuális önellátó követelményének különös logikáját, amelyek a Terni-díjszabás alapját képezik. E két legfelső bíróság ugyanis megerősítette, hogy a Terni által az ENEL részére fizetett villamosenergia-díjnak még 1992 után is ugyanazon elemekből kellett állnia, mint a többi önellátó költségeinek. A Bizottság azon kifogása, amely szerint ezen értelmezés irreleváns, mivel az 1165/63. sz. rendeletre nem, csupán a 9/91. sz. törvényre vonatkozik, formalista és ellentmond a valóságnak, mivel ezen ítéletek megállapításai pontosan a Terni részére az államosítás keretében nyújtott kártalanítás különös logikáján, és többek között az 1643/62. sz. törvény 4. cikkének és az 1165/63. sz. rendelet 7. és 8. cikkének az értelmezésén alapulnak.

39 A Bizottság álláspontja magában a megtámadott határozatban, illetve e határozat és az ellenkérelem között meglévő ellentmondásokra utal.

40 A felperes előadja, hogy a Bizottság azon állítása, amely szerint „az összegek vagy a mechanizmus utólagos felülvizsgálata szükségszerűen módosítja az intézkedés jellegét" nyilvánvalóan ellentétben áll azzal, amit a Bizottság maga is elismer, azaz, hogy a meghosszabbítások lényege „a megújított koncessziókkal érintett vízerőmű-üzemeltetőkéhez hasonló elbánás fenntartása" volt (a megtámadott határozat (92) preambulumbekezdése), az eredeti időtartamot a vízerőmű-koncessziók lejártának időpontja alapján határozták meg (a megtámadott határozat (77) preambulumbekezdése), vagy hogy az olasz jogalkotó által 1962-ben választott kártalanítási módszert az indokolta, hogy az „semlegesítette további olyan károk kockázatát, amelyek […] pl. az energiaárak növekedésével" jelentkeztek volna (a megtámadott határozat (73) preambulumbekezdése).

41 Az utóbbi állítás annak közvetett elismerését jelenti, hogy a Terni által a kisajátítás következtében elszenvedett kár szorosan összefügg azzal az előnnyel, amelyben a többi önellátó részesülhet a villamosenergia-ellátás költségeit illetően, és ennélfogva el kell ismerni, hogy a kártalanítás időtartamának a koncessziók lejártának elhalasztásához kapcsolódó meghosszabbítása nem képez új intézkedést (sem újabb kritériumot), hanem kizárólag az eredeti intézkedés jogszerű végrehajtásának minősül.

42 Az egyedüli indok, amely miatt a Bizottság a megtámadott határozatban vitatja a Terni-díjszabás időbeli hatálya meghosszabbításának kártalanítási jellegét, az időbeli tényezőn alapul, amely rendkívül formalista álláspontot fejez ki, és sem a jogalkotó szándékának jelentőségét elismerő olasz jogrend értelmezési szempontjaival, sem úgy a Bizottság, mint a közösségi ítélkezési gyakorlat által többek között az EK-Szerződés

rendelkezéseinek alkalmazásánál elfogadott „lényeges értékeléssel” nem egyeztethető össze.

43 A felperes arra hivatkozik, hogy annak elismerésével, hogy a kártalanítás nem irányult a kisajátított vagyon értékének aktualizálására, hanem a Terni gazdasági és pénzügyi egyensúlyának a villamos energia díjára tekintettel való fenntartását célozta a virtuális önellátóként való kezelésnek megfelelően, nem lehet azzal érvelni, hogy az ezen eredmény elérése céljából meghatározott változó értékek egyikének változatlannak kell maradnia annak a tényezőnek a módosulása esetén, amelynek alapján e változó értéket eredetileg meghatározták. A felperes szerint ez azt jelenti, hogy a Terninek szállított villamos energia díjához (azaz a Terni-díjszabáshoz) hasonlóan minden értéknek az ENEL díjainak alakulását kellett követnie, és ugyanígy az e díjkedvezményben való részesülés időtartamát is a vízerőmű-koncessziók akkor 2001. december 31-ben rögzített lejárati időpontjának elhalasztása alapján határozták meg. Az egyetlen különbség az, hogy miközben az ár változását egyértelműen és kifejezetten említi az 1165/63. sz. rendelet 8. cikke, mivel az ENEL által alkalmazott árak változása normális és előre látható esemény volt e jogszabály elfogadásakor, az időtartam változását kifejezetten nem állapították meg, mivel senki sem láthatta 30 évvel előre, hogy a jogalkotó meghosszabbítja a koncessziók időtartamát.

44 Végül a Bizottság azon állítása is indokolási hibát tartalmaz, amely szerint a Terninek, ha nem lett volna elégedett a kártalanítási intézkedéssel, vitatnia kellett volna azt az 1643/62. sz. törvény 5. cikkének (5) bekezdése alapján. A Bizottság figyelmen kívül hagyja azt, hogy a Terninek – tekintettel a kedvezményes díjszabás részére való nyújtására vonatkozóan elfogadott módszer igen különleges jellegére és rugalmasságára – semmilyen érdeke nem fűződött e díjszabás megfelelőségének vitatásához. A felperes hozzáteszi, hogy a kérdéses rendelkezés valójában csupán azon esetekre vonatkozott, amelyekben a kisajátítás kártalanítására „kifizetésekkel”, és nem – mint a Terni esetében – kedvezményes díjszabással került sor.

45 A Bizottság azt állítja, hogy a felperes által előterjesztett jogalapot el kell utasítani, mert az téves előfeltevésen alapul, és vitatja, hogy a jelen ügyben képviselt álláspontja bármely ellentmondást fejezne ki.

46 A Bizottság emlékeztet arra, hogy a megtámadott határozat megállapítja, hogy a Terni-díjszabás alkalmazását az 1165/63. sz. rendelet 6. cikkének rendelkezései értelmében pontosan meghatározott időtartamban, vagyis 1992. december 31-ig biztosították. E rendelkezésekből egyértelműen kitűnik, hogy az említett díjszabás alkalmazását a kisajátítás időpontjában véglegesen meghatározott időtartamban biztosították a Terninek kártalanítás címén, és hogy ezen időtartamot valószínűleg a Terni vízerőmű-koncessziójának fennmaradó időtartama alapján határozták meg, amely időtartam a kisajátított koncesszió értékének megállapításánál döntő szerepet játszott.

47 A Bizottság előadja, hogy az 1643/62. sz. törvény és az 1165/63. sz. rendelet semmilyen módon nem kötötte a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását dinamikus utalással a többi – kisajátítással nem érintett – önellátó vízerőmű-koncesszióinak jövőbeni időtartamához, amelynek értelmében az utóbbiak megújítása vagy meghosszabbítása esetén az említett díjszabás alkalmazása automatikusan meghosszabbodna. Még ha lehetséges is a Bizottság szerint az, hogy az olasz jogalkotó a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbításával a többi vízerőmű-koncesszió lejáratát vette figyelembe, tagadhatatlan, hogy az 1643/62. sz. törvény szövegéből a jogalkotónak csupán azon döntése tűnik ki, hogy a Ternit (a vízerőmű-koncesszió kisajátítása ellenében) nem egyszeri kifizetés révén, hanem meghatározott időszakon keresztül (amelyet később az 1165/63. sz. rendelet határozott meg) a villamos energia kedvezményes áron való biztosításával kártalanítsa.

48 A Bizottság hangsúlyozza, hogy az olasz ítélkezési gyakorlat alapján a hermeneutikai szempont – amely szerint a törvényeket a szavak szokásos jelentése szerint kell értelmezni – minden más szempontot megelőz, mivel a törvények szövege egyértelmű. E szempontot alkalmazzák rendszerint a közösségi bíróságok is.

49 Az 1165/63. sz. rendelet Bizottság által képviselt értelmezésének egyáltalán nem mondanak ellent a Corte suprema di cassazione és a Consiglio di Stato felperes által említett ítéletei. Ezen ítéletek ugyanis nem az említett rendelet eredeti szövegén, hanem a Terni-díjszabás alkalmazásának a 9/91. sz. törvény által előírt meghosszabbítását követően hatályba lépett szabályozáson alapulnak. Egyértelmű, hogy ezen ítéletek csupán annyiban hivatkoznak az 1643/62. sz. törvényben és az 1165/63. sz. rendeletben említett rendelkezésekre, amennyiben azok meghosszabbítását és alkalmazását a 9/91. sz. törvény az 1992. december 31-i lejárati időpontot követően előírta. A Bizottság arra hivatkozik, hogy ezen ítéletek ellentmondanak a felperes álláspontjának.

50 A 9/91. sz. törvényt illetően a megtámadott határozat pusztán azt állapítja meg, hogy az olasz hatóságok által szolgáltatott információk alapján a Bizottság felfogása az volt, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának 2001-ig történő meghosszabbítására (és a 2002 és 2007 közötti fokozatos megszüntetésére) vonatkozó döntést a vízerőmű-koncessziók szinte egyidejű meghosszabbításának figyelembevételével fogadták el. A kérdéses törvény szövegéből ugyanakkor egyértelműen kiderül, hogy az nem kötötte a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását a többi önellátó vízerőmű-koncessziójának meghosszabbításához, és azon állítás, amely szerint a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása „kötelező” aktus, az 1643/62. sz. törvény és az 1165/63. sz. rendelet tartalmára tekintettel nyilvánvalóan nem megalapozott.

51 Nem indokolható az az álláspont sem, amely szerint az említett díjszabás alkalmazásának a vitatott intézkedés által 2005-ben történt meghosszabbítása többek között a koncessziónak a 79/99. sz. rendelet által hat évvel korábban előírt meghosszabbításával függ össze. Azon túlmenően, hogy a vitatott intézkedés szövege semmilyen erre való utalást nem tartalmaz, nehezen érthető, hogy a jogalkotó – ha szándéka ténylegesen a Terni-díjszabás alkalmazásának a vízerőmű-koncessziókra vonatkozóan meghatározott új lejárati időponthoz való igazítására irányult – miért várt hat évet az említett díj alkalmazásának meghosszabbítása előtt. E következetlenséget az a tény is bizonyítja, hogy néhány hónappal a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását követően a 266/05. sz. törvény újfent meghosszabbította (2020-ig) a vízerőmű-koncessziókat, anélkül azonban, hogy előírta volna a Terni-díjszabás alkalmazásának hasonló meghosszabbítását.

52 A 80/05. sz. törvényből ezzel szemben egyértelműen következik, hogy a kedvező díjszabások – köztük a Terni-díjszabás – alkalmazásának meghosszabbítására általánosan „az érintett vállalkozások termelése fejlesztésének és átszervezésének lehetővé tétele érdekében" került sor, amely célkitűzést kifejezetten megerősítették az olasz hatóságok a közigazgatási eljárás során.

53 A Bizottság arra hivatkozik, hogy ha az 1165/63. sz. rendelet a Terni-díjszabás alkalmazásának automatikus meghosszabbítását írta volna elő a többi önellátó koncessziójának meghosszabbítása esetén, azzal megsértette volna azon elvet, amely szerint valamely vagyontárgy kisajátításáért nyújtott kártalanítást a vagyontárgy kisajátításkori értékének figyelembevételével kell meghatározni (amely érték valamely koncesszió kisajátítása esetén annak fennmaradó időtartamától is függ). A kisajátított vagyontárgy értékének alapulvételével történt meghatározását követően az említett kártalanítás utólag nem módosítható a vagyontárgy értékének későbbi változásai (növekedése vagy csökkenése) alapján, törvényi vagy rendeleti módosításokat követően.

54 A Terni kártalanítása módjának megválasztása nem foglalja magában e kedvezményes díjszabás fenntartásának korlátlan vagy állandó lehetőségét, és a Bizottság – állítása szerint – nem érti, hogy az EJEB ítélkezési gyakorlata mennyiben támasztja alá a felperes által javasolt értelmezést.

A Törvényszék álláspontja

55 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 87. cikk (1) bekezdésének értelmében vett „támogatásnak" való minősítéshez az e rendelkezésben írt valamennyi feltétel teljesülése szükséges (a Bíróság C-142/87. sz., Belgium kontra Bizottság, ún.

„Tubemeuse”-ügyben 1990. március 21-én hozott ítéletének [EBHT 1990., I-959. o.] 25. pontja, valamint a C-341/06. P. és C-342/06. P. sz., Chronopost és La Poste kontra Ufex és társai egyesített ügyekben 2008. július 1-jén hozott ítéletének [EBHT 2008., I-4777. o.] 121. pontja).

56 Először is, a beavatkozásnak az állam által vagy állami forrásból kell történnie. Másodszor, alkalmasnak kell lennie arra, hogy érintse a tagállamok közötti kereskedelmet. Harmadszor, a kedvezményezett számára előnyt kell megtestesítenie. Negyedszer, torzítania kell a versenyt, vagy a verseny torzításával kell fenyegetnie (a Bíróság C-451/03. sz. Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti ügyben 2006. március 30-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-2941. o.] 56. pontja és a fenti 55. pontban hivatkozott Chronopost és La Poste kontra Ufex és társai egyesített ügyekben hozott ítéletének 122. pontja).

57 Emlékeztetni kell arra, hogy az EK 87. cikk (1) bekezdése szerinti előnynek azok az intézkedések minősülnek, amelyek különböző formákban könnyítik a vállalkozások költségvetésére rendszerint nehezedő terheket, és amelyek ezáltal szubvenciónak tekinthetők (a Bíróság 30/59. sz., De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg kontra Főhatóság ügyben 1961. február 23-án hozott ítélete [EBHT 1961., 1. és 39. o.], a C-256/97. sz. DM Transport ügyben 1999. június 29-én hozott ítéletének [EBHT 1999., I-3913. o.] 19. pontja és a C-276/02. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 2004. szeptember 14-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-8091. o.] 24. pontja), mint például különösen az áruk vagy szolgáltatások kedvező feltételekkel történő rendelkezésre bocsátása (lásd az Elsőfokú Bíróság T-274/01. sz., Valmont kontra Bizottság ügyben 2004. szeptember 16-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-3145. o.] 44. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

58 A jelen ügyben a felperes vitatja a vitatott intézkedés állami támogatásnak minősítését, mivel a kedvezményezetteknek való előnynyújtás feltétele nem teljesül, tekintettel arra, hogy az említett intézkedés célja pusztán a kártalanítás.

59 Tudvalevő, hogy a vállalkozások számára nyújtott kártalanítás egyes formái nem képeznek támogatást.

60 Ennek megfelelően a Bíróság a 106/87–120/87. sz., Asteris és társai egyesített ügyekben 1988. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 1988., 5515. o.) 23. és 24. pontjában megállapította, hogy az olyan állami támogatások jogi természete, amelyeket a hatóságok egyes vállalkozásokat vagy termékeket előnyben részesítő intézkedései alkotnak, alapvetően különbözik a nemzeti hatóságok által adott esetben a magánszemélyek részére a nekik okozott kár ellentételezése érdekében fizetendő kártérítéstől, és az említett kártérítés nem képez az EK 87. cikk és EK 88. cikk értelmében vett támogatást.

61 A Bíróság azt is megállapította, hogy amennyiben a közpénzből nyújtott támogatásokat kifejezetten közszolgáltatási kötelezettség végrehajtásával megbízott vállalkozásoknak adták annak érdekében, hogy ellentételezzék a közszolgáltatási kötelezettség teljesítése során felmerülő költségeket, és ezek meghatározott feltételeknek megfelelnek, az ilyen támogatások nem tartoznak az EK 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá (a Bíróság C-280/00. sz., Altmark Trans és Regierungspräsidium Magdeburg ügyben 2003. július 24-én hozott ítéletének [EBHT 2003., I-7747. o.] 94. pontja).

62 A Bizottság a jelen ügyben megállapítja, hogy az állam által a vagyon kisajátítása fejében nyújtott kártalanítás általában nem minősül állami támogatásnak (a megtámadott határozat (70) preambulumbekezdése).

63 A vitatott intézkedést a Terni részére az energiaellátás tekintetében – e társaság vízerőművének 1962-ben történt államosítása következtében nyújtott kártalanítás címén – első ízben kedvezményes díjszabást biztosító intézkedés alkalmazásának meghosszabbítása képezi.

64 Az 1165/63. sz. rendelet e kártalanítást meghatározó 6. cikkének szövege a következő:

„Az ENEL köteles a Terni részére […] évente 1 025 000 000 kWh (egymilliárd-huszonötmillió kWh), 170 000 kW (százhetvenezer kW) teljesítményű villamos energiát – amely a Terni által […] 1961-ben az 1643[/62]. sz. törvény 1. cikkében említettek között nem szereplő tevékenységekhez használt villamos energia mennyiségének felel meg – és évente 595 000 000 kWh (ötszázkilencvenötmillió kWh), további 100 000 kW (százezer kW) teljesítményű villamos energiát biztosítani az 1643[/62]. sz. törvény hatályba lépésének időpontjában folyamatban lévő tevékenységekhez.

Az említett szolgáltatást 1992. december 31-ig a felek által meghatározott, a Terni létesítményeiben található szállítási helyeken kell teljesíteni."

65 Ezen előre meghatározott mennyiségű villamos energiát az 1165/63. sz. rendelet 7. cikkében meghatározott kedvezményes díjon kell biztosítani a következők szerint:

„Az évi 1 025 000 000 kWh mennyiség […] tekintetében a kilowattóránkénti díj a Terni […] villamosenergia-üzletága által a társaság többi üzletágai esetében az 1959 és 1961 közötti időszakban alkalmazott átlagos belső átruházási ár alapján kerül meghatározásra.

A Terni […] évi 1 025 000 000 kWh-t […] meghaladó és 595 000 000 kWh-ig […] terjedő villamosenergia-fogyasztását illetően az előző bekezdésben említett díj kilowattóránként 0,45 [olasz] lírával fog emelkedni."

66 Úgy tűnik tehát, hogy a Ternit célzó intézkedés három tényezőből tevődik össze: a villamos energia mennyiségéből, annak árából és a kedvezményes rendszer időtartamából.

67 A Bizottság úgy véli, hogy az eredeti intézkedés kártalanítást képezett, megfelelő volt, és nem jelentett előnyt a kedvezményezettek számára az említett intézkedés által előírt teljes időtartam során, azaz 1992-ig. Az 1165/63. sz. rendelet 6. cikkének szó szerinti olvasatára és az említett díjszabás alkalmazására vonatkozó 30 éves időtartam egyértelmű meghatározására hivatkozva a Bizottság előadja, hogy e díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása nem tekinthető a kártalanítás szerves részének, és megállapítja, hogy a 80/05. sz. törvény 11. cikke (11) bekezdése rendelkezéseinek megfelelően 2005. január 1-jétől biztosított említett díjszabás az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében állami támogatásnak minősül (a megtámadott határozat (78), (79), (94) és (117) preambulumbekezdése).

68 A felperes – a nemzeti kártalanítási rendelkezések dinamikus értelmezésére támaszkodva – vitatja e megállapítást. Előadja, hogy e rendelkezések különleges – mivel rugalmas – kártalanítási mechanizmust vezetnek be, mivel a kártalanítást meghatározó három tényező közül – az áron és az időtartamon kívül – a villamos energia mennyisége az egyedüli, amelyet véglegesen meghatároztak.

69 E mechanizmus célja a Terni 1962. évi államosítást megelőző gazdasági egyensúlyának biztosítása, amely a többi villamosenergia-önellátóhoz képest – legyen az a Terni versenytársa vagy sem – rendkívüli és diszkriminatív intézkedés. E körülmények között a jogalkotó szándéka arra irányult, hogy a Ternit olyan mechanizmus révén kártalanítsa, amely e társaság virtuális önellátóként való kezelésén alapul, és a Terni és a kisajátítással nem érintett önellátók párhuzamos kezelésének állandó biztosítását célozza.

70 Az olasz hatóságok tehát a kártalanítás eredeti logikájának megfelelően meghosszabbították a Terni-díjszabás alkalmazását az önellátók vízerőmű-koncesszióinak megújításai alapján, mivel e meghosszabbítás a kártalanítási intézkedés végrehajtásának kötelező aktusát képezi, és ezen intézkedéstől nem különíthető el.

71 Ezen érvelés nem fogadható el.

72 Először is hangsúlyozni kell, hogy a jelen jogvita az olaszországi villamosenergia-ágazat az olasz alkotmány 43. cikkén alapuló államosításának keretébe illeszkedik, amelynek a végrehajtására vonatkozó egyedüli jogforrást az 1165/63. sz. rendelettel kiegészített 1643/62. sz. törvény alkotja.

73 Ennélfogva az utóbbi szövegekre kell hivatkozni az államosítás teljes körű megértéséhez – beleértve az állam által egyoldalúan elhatározott tulajdonátruházás esetében jogszabály által előírt kártalanítást is.

74 Márpedig az 1165/63. sz. rendelet 6. cikkének – teljes mértékben egyértelmű – megfogalmazásából következik, hogy a Terni-díjszabást kártalanítás céljából előre meghatározott időszakra alkalmazták, a hosszabbítás lehetősége nélkül. Ennek megfelelően e cikk úgy rendelkezik, hogy a Terni részére a villamosenergia-ellátást „1992. december 31-ig kell biztosítani", így az időpont említésével kizárja a rendelkezés időbeli hatályával kapcsolatos esetleges értelmezési nehézségeket.

75 Ezenkívül a felperes sem az 1643/62. sz. törvény, sem az 1165/63. sz. rendelet olyan rendelkezését nem ismerteti, amely előírja a Terni-díjszabás időbeli hatályának felülvizsgálatát az előírt lejárati időponton túlmenő meghosszabbításának lehetőségével. Ezzel szemben meg kell jegyezni, hogy a nemzeti jogalkotó kifejezetten előírta a Terni részére biztosított villamosenergia-ellátásra vonatkozó ár felülvizsgálatának lehetőségét az 1165/63. sz. rendelet 8. cikkében.

76 Annak hangsúlyozásával, hogy a nemzeti jogalkotó az államosítás idején figyelembe vette az önellátók vízerőmű-koncesszióinak lejárati időpontját az 1992. december 31-i időpont 1165/63. sz. rendeletben való rögzítésekor, a felperes előadja, hogy a Terni-díjszabás időbeli hatályának a koncessziókat figyelembe vevő felülvizsgálatát kifejezetten lehetővé tevő rendelkezés hiányát az a tény indokolja, hogy e koncessziók meghosszabbítása ugyanezen jogalkotó számára és ugyanebben az időszakban „bizonyosan előreláthatatlan" eseményt képezett.

77 Emlékeztetni kell arra, hogy a koncessziók érvényességi idejének eredeti meghatározása már magában hordozta az e koncessziók lejáratkori sorsának kérdését, tehát a törvényi meghosszabbítás vagy közbeszerzési eljárás következtében történő meghosszabbításuk olyan eseménynek minősül, amellyel jóval előre lehetett számolni, és amely nem volt „bizonyosan előreláthatatlan". Az ügy irataiból következik, hogy a nemzeti szabályozásban a Terni-díjszabás időbeli hatályának felülvizsgálatát lehetővé tevő kifejezett rendelkezés hiánya – úgy tűnik – a jogalkotó arra vonatkozó döntésének puszta következménye, hogy a Ternit az energiaellátásra vonatkozó kedvezményes díjszabás biztosítása révén – az államosítás időpontjában véglegesen és pontosan meghatározott időtartamban – kártalanítsák.

78 Még annak feltételezése esetén is, hogy a felperes javaslatának megfelelően a kérdéses nemzeti jogszabályok értelmezése céljából – egyértelmű megfogalmazásuk ellenére – figyelembe kellene venni a szövegkörnyezetet és a nemzeti jogalkotó szándékát, a fentiekben kifejtett elemzés nem vonható kétségbe.

79 Először is a felperes ismerteti az előkészítő parlamenti munkákat, pontosabban a képviselőház 1962. szeptember 18-i délutáni ülésének és a Köztársaság Szenátusa 1962. november 15-i délutáni ülésének munkáit.

80 Az első hivatkozást illetően a következő részletet említi:

„[M]it tehetünk tehát [a Terni kártalanítása érdekében]? […] A bizottság eredetileg egy igen pontos kritériumot fogadott el: a Terni által jelenleg működtetett telepeknek az 1961-ben fogyasztott mennyiségű villamos energiával történő ellátását az ebben az évben alkalmazott árakon. Ezzel szemben bevezethetünk egy kritériumot."

81 A szenátus ülését illetően a felperes megállapítja, hogy kifejezetten megállapították, hogy a Terni részére nyújtott kártalanítás különleges módjának „célja természetesen az, hogy ne zavarják meg e társaság belső egyensúlyát".

82 E két hivatkozás legfeljebb a parlamenti képviselők arra irányuló törekvését mutatja, hogy egyrészt megőrizzék a Terni pénzügyi egyensúlyát – a Terninek elvileg mentesülnie kellett volna az 1643/62. sz. törvény alól –, másrészt, hogy elfogadjanak valamely kártalanítási követelményt vagy mechanizmust, ami a szabályozásban valóban kifejeződik a különleges kártalanítási mód választásával, amint azt az 1165/63. sz. rendelet 6. cikkében foglaltak tanúsítják.

83 Tudvalevő, hogy a kártalanítást a jelen ügyben nem a kisajátított vagyon piaci értéke alapján megállapított rögzített összeg, hanem a rögzített mennyiségű villamos energia olyan áron történő rendelkezésre bocsátását előirányzó mechanizmus jelentette, amelyet a Terni – a kisajátított koncesszió hátralévő időtartamának arányos

részében – akkor fizetett volna ki, ha megtartotta volna termelőlétesítményeit, ami a jogalkotó azon törekvését fejezi ki, hogy ne zavarja meg a Terni belső egyensúlyát.

84 Igaz, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának időtartama röviddel meghaladja a Terni fennmaradó koncessziójának időtartamát, és hogy a Bizottság megállapítása szerint ez úgy értelmezhető, hogy az olasz hatóságok az említett díjszabás lejáratának időpontját az olaszországi vízerőmű-koncessziók általános megszüntetésének időpontjához kívánták igazítani (a megtámadott határozat (77) preambulumbekezdése).

85 Mindamellett a nemzeti jogalkotó pontosan meghatározta a Terni-díjszabás alkalmazása lejártának időpontját más időbeli utalásnak az 1165/63. sz. rendeletben való említése nélkül, és a felperes nem bizonyítja, hogy a parlamenti munkákból a jogalkotó arra irányuló akarata tűnik ki, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának időtartama az önellátók vízerőmű-koncessziói időtartamához igazodjon akként, hogy az utóbbiak megújítása automatikusan az említett díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását eredményezze.

86 Másodsorban a felperes a nemzeti jogalkotó szándékának [az olasz legfelső bíróságok általi] egyértelmű értelmezésére hivatkozik, és e tekintetben idézi a Corte suprema di cassazione 2003. november 21-i 17686. sz. ítéletét és a Consiglio di Stato 2005. február 21-i 606. sz. ítéletét, amelyek álláspontja szerint még 1992 után is megerősítették annak szükségességét, hogy a Terni részére a kisajátítással nem érintett önellátókéhoz hasonló bánásmódot biztosítsanak.

87 Mindazonáltal irreleváns e két ítéletre hivatkozni, mivel azokat a 9/91. sz. törvény elfogadását követően hozták, amely az 1992. december 31-i lejárati időpontot követően meghosszabbította a Terni részére kártalanítás címén kedvezményes díjszabás biztosítását előíró rendelkezések alkalmazását.

88 Emellett ezen ítéleteket – ahogy azt a felperes megállapítja – „olyan ügyekben [hozták], amelyek tárgya teljes mértékben eltért a jelen ügyétől". A nemzeti bíróságokhoz nem azzal a kérdéssel fordultak, hogy az olasz hatóságok a Terni-díjszabás alkalmazásának 1992. december 31-e utáni meghosszabbításával megsértették-e a tagállamok EK 88. cikk (3) bekezdésében rögzített azon kötelezettségét, hogy valamely új támogatást ne hajtsanak végre a Bizottság erről való tájékoztatása nélkül.

89 Az e bíróságok elé terjesztett kérdés arra irányult, hogy a villamos energia nemzeti díjszerkezetének változását követően a Terni köteles-e viselni a villamosenergia-ellátás további költségeit. A bíróságok a fenti 87. pontban kifejtett jogi háttér alapján nemleges választ adtak a Terni részére biztosított villamosenergia-ellátás árának meghatározására vonatkozó azon különleges rendszer létjogosultságára támaszkodva, amelyet az államosítást követően a Terni kártalanítása érdekében elfogadtak.

90 Úgy határoztak, hogy a Terni-díjszabás azon lehetőség Terni javára történő fenntartását célozta, hogy a Terni összességükben azon költségekhez hasonló költségeken [jusson villamos energiához], amelyeket saját maga viselt volna, ha a későbbiekben is az általa előállított energiát tudta volna használni", és hogy e társaságtól nem lehetett „[a villamosenergia-ellátásért] azon további költségeket igényelni, amelyek alól mentesült volna, ha folytathatta volna a villamos energia saját fogyasztás céljából történő előállítását, tehát továbbra is használhatta volna az ily módon saját maga által előállított energiát".

91 Ezen indokolás ellentmond a felperes álláspontjának. Állításaival ellentétben a nemzeti bíróságok nem tekintették úgy, hogy a Terni által az ENEL-nek fizetett villamosenergia-díjnak „a többi önellátóéhoz hasonlónak" kell maradnia, hanem hogy azon költségekkel kell egyeznie, amelyeket a „Terni maga" viselt volna, ha a későbbiekben is az általa előállított energiát tudta volna használni, amely csupán a vízerőmű-koncessziója alapján, és annak időtartama alatt volt lehetséges.

92 A kártalanítás villamosenergia-díjra vonatkozó – a nemzeti bíróságok által ily módon meghatározott – logikájának megfelelően a Terni-díjszabás időbeli hatályát – amint arra a Bizottság helyesen hivatkozik – nem lehetett elválasztani a kisajátított koncesszió hátralévő időtartamától, és nem lehetett az önellátók vízerőmű-koncessziónak jövőbeni alakulásához kötni.

93 Másodsorban meg kell jegyezni, hogy a vízerőmű-koncessziók meghosszabbításának a 1643/62. sz. törvényt és az 1165/63. sz. rendeletet követő szabályozása ellentmond e jogszabályok felperes által képviselt értelmezésének, amely szerint utóbbiak a Terni-díjszabás időbeli hatályát – dinamikus és implicit utalással – az önellátók vízerőmű-koncessziónak időtartamához kapcsolják, ezáltal e koncessziók meghosszabbítása automatikusan az említett díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását eredményezi.

94 Ezen értelmezés már annak a ténynek is ellentmond, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbításaihoz – amelyek korántsem automatikusan következtek be – jogalkotási beavatkozásokra volt szükség az 1165/63. sz. rendeletben eredetileg meghatározott kártalanítás módosítása céljából.

95 A Terni-díjszabás alkalmazásának első meghosszabbítása a 9/91. sz. törvény 20. cikkének (4) bekezdéséből ered, amely törvény emellett az akkor meglévő vízerőmű-koncessziókat is meghosszabbította 2001-ig. E törvényt nem lehet csupán – amint azt a felperes teszi – a Terni-díjszabás alkalmazásának és az önellátók vízerőmű-koncessziói időtartamának 2001-ig történt együttes meghosszabbításaként összefoglalni, mivel kettős célja volt; egyrészt a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása, másrészt e díjszabás 2007 végéig – vagyis a meglévő vízerőmű-koncessziók lejáratánál későbbi, így attól független időpontig – való megszüntetése (lásd a megtámadott határozat (19) preambulumbekezdését). E két tényező nem választható el egymástól, és valójában az említett díjszabás időtartamának az önellátók helyzetéhez képesti autonómiáját bizonyítja.

96 A Terni jogutódjai és az önellátók helyzetének e különválasztását az a tény is alátámasztja, hogy az olasz hatóságok 1999-ben csupán a meglévő vízerőmű-koncessziók 2010-ig való meghosszabbítása érdekében tettek intézkedéseket.

97 A Terni-díjszabás alkalmazásának második meghosszabbítása a 80/05. sz. törvény 11. cikkének (11) bekezdéséből következik, amely kimondja:

„Az érintett vállalkozások termelése fejlesztésének és átszervezésének lehetővé tétele érdekében a villamosenergia-ellátásra vonatkozó, a – módosításokkal – 2003. április 17-i 83. sz. […] törvénnyé alakított 2003. február 18-i 25. sz. törvényerejű rendelet 1. cikke (1) bekezdésének c) pontjában említett kedvezőbb díjszabás alkalmazása – a 2004. december 31-én hatályos díjszabási feltételekkel – 2010 végéig meghosszabbításra kerül."

98 Az említett rendelkezés még csak nem is hivatkozik a vízerőmű-koncessziókra, és semmiféle olyan utalást nem tartalmaz, amely arra engedne következtetni, hogy a jogalkotó szándéka a Terni-díjszabás időbeli hatályának az említett koncessziók időtartamához való igazítására irányult.

99 Ellenkezőleg, ugyanezen rendelkezésből az tűnik ki, hogy a Terni-díjszabás csupán a kedvezményes díjszabási feltételek egyike, amely alkalmazása meghosszabbításának célja „az érintett vállalkozások termelése fejlesztésének és átszervezésének lehetővé tétele". A megtámadott határozat (67) preambulumbekezdése – amely az olasz hatóságok által a hivatalos vizsgálati eljárás során tett észrevételek összefoglalásának részét képezi – megállapítja, hogy az említett hatóságok a következőt hangsúlyozzák:

„[A] 80/05. sz. törvény 11. cikkének (11) bekezdésében megállapított díj időbeli hatályának vitatott meghosszabbítása egy tágabb beruházási programhoz kapcsolódik,

amelyet a ThyssenKrupp végez a Terni-Narni ipari területen. E cselekvési terv alapján a térségben új villamosenergia-termelő kapacitás kerül kiépítésre. A díj tehát ideiglenes megoldás az említett villamosenergia-termelő kapacitás üzembe helyezéséig, eltörlése pedig veszélyeztetné a jelenleg zajló beruházásokat."

100 A megtámadott határozat (61) preambulumbekezdésében foglaltak szerint az olasz hatóságok a „második meghosszabbítás politikai okait" illetően a következőket állapították meg:

„[A] díjszabásra az Olaszországban működő, nagy energiafogyasztó társaságok és az [Európai Unió]-beli versenytársaik közötti egyenlő feltételek kialakítása érdekében van szükség, mivel az utóbbiak szintén csökkentett energiaárakat fizetnek (díj vagy szerződés alapján), a villamosenergia-termelés és -szállítás folyamatban lévő infrastrukturális projektjeinek lezárultáig. A díj eltörlése esetén a kérdéses társaság tevékenységeit az [Unión] kívülre helyezné át. Ez elkerülhetetlenül ipari válsághoz vezetne, és számtalan munkahely megszűnne az érintett térségekben. Az [Olasz Köztársaság] szerint tehát a díj alkalmazásának meghosszabbítását átmeneti megoldásnak kell tekinteni."

101 Nem olyan intézkedésről van tehát szó, amely a Terni részére vízerőműve 1962-ben történt államosítása következtében nyújtott kártalanítás jogszerű folytatását képezi.

102 Ezenkívül meg kell jegyezni, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának ezen meghosszabbítására a vízerőmű-koncessziók 79/99. sz. rendelet alapján történő megújítása után hat évvel került sor, amely időtartam ellentmond a vitatott intézkedés és az említett koncessziók meghosszabbítása közötti állítólagos kapcsolatnak.

103 A felperes előadja, hogy az, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának ugyanezen időpontban, 1999-ben történő meghosszabbítására nem került sor, azzal indokolható, hogy a 9/91. sz. törvény a „fokozatos megszüntetés" rendszerét vezette be tekintettel arra, hogy az említett díjszabás alkalmazását 2007-ben meg kellett szüntetni. Elegendő azt megállapítani, hogy ezen érv – amely korántsem támasztja alá a felperes álláspontját – csupán a Terni-díjszabás és a vízerőmű-koncessziókkal rendelkező önellátók helyzetének különválasztását erősíti meg.

104 Ezt, a Terni-díjszabás tervezett és fokozatos megszüntetése, valamint meghosszabbításának 1999-ben való elmaradása közötti objektív kapcsolatra vonatkozó megállapítást nem vonhatja kétségbe a felperes által megfogalmazott azon egyszerű feltevés, amely szerint a kérdéses díjszabás alkalmazását a villamosenergia-díjnak a piac liberalizálását követően várt csökkenésére tekintettel nem hosszabbították meg 1999-ben, amely feltevést a felperes végeredményben semmivel sem támasztotta alá.

105 Valójában úgy tűnik, hogy az olasz hatóságok 1991-ben úgy határoztak, hogy fokozatosan megszüntetik a Terni-díjszabás alkalmazását, és hogy 2005-ben meggondolták magukat, mivel a vitatott intézkedés a többek között a felperes által eszközölt beruházásokat kísérte.

106 Végül meg kell jegyezni, hogy néhány hónappal a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását követően a 266/05. sz. törvény újfent meghosszabbította (2020-ig) a vízerőmű-koncessziókat anélkül, hogy a hosszabbítást a Terni-díjszabás esetében előírta volna.

107 Harmadrészt hangsúlyozni kell, hogy irrelevánsnak tűnik a felperesnek az 1991. augusztus 6-i határozatra, továbbá általánosabban a Bizottság állítólagos ellentmondásaira alapított érvelése.

108 A felperes először is előadja, hogy a 9/91. sz. törvény alkalmazását illetően „kifogást nem tartalmazó", 1991. augusztus 6-i határozatból, továbbá a Bizottság és az olasz hatóságok közötti levélváltásból következik, hogy ezen intézmény azt a megállapítást fogadta el, amely szerint a Terni-díjszabás alkalmazásának 1991-ben történt meghosszabbítása az 1643/62. sz. törvény és az 1165/63. sz. rendelet által a Terni részére biztosított kártalanítási intézkedés jogszerű folytatását képezte, és erre tekintettel e díjszabási rendszer nem tartozott az állami támogatásokra vonatkozó közösségi szabályozás hatálya alá.

109 Tudvalevő, hogy a Bizottság – azt követően, hogy az olasz hatóságok bejelentették a 9/91. sz. törvényt, amelynek 20. cikkének (4) bekezdése első ízben meghosszabbította a Terni-díjszabás alkalmazását – elfogadta az 1991. augusztus 6-i határozatot, amelynek értelmében úgy döntött, hogy nem emel kifogást.

110 A megtámadott határozatban a Bizottság megállapítja – anélkül, hogy azt a felperes vitatta volna –, hogy a 9/91. sz. törvényt a szintén az energetikai ügyekre vonatkozó 10/91. sz. törvénnyel egyidejűleg jelentették be részére, és hogy azok a dokumentumok, amelyek alapján a Bizottság határozott, csupán rövid leírást és értékelést tartalmaztak az állami támogatás tekintetében releváns cikkekről. A 9/91. sz. törvény 20. cikkének a Terni-díjszabás alkalmazását meghosszabbító (4) bekezdését nem említették (lásd a megtámadott határozat (20) és (134) preambulumbekezdését).

111 A Bizottság hozzáteszi, hogy ennyire csekély információ mellett sajnos nincs mód az akkoriban alkalmazott okfejtés visszakövetésére, és különösen annak megállapítására, hogy a Bizottság megvizsgálta-e és jóvá kívánta-e hagyni a Terni-díjszabást, mindenesetre úgy az Olasz Köztársaság által benyújtott bejelentés, mint a jóváhagyásról szóló határozat a törvény egészére vonatkozott (a megtámadott határozat (135) és (136) preambulumbekezdése).

112 A felperes állításaival ellentétben a Bizottság „a két törvényben előírt támogatást az állami támogatásra vonatkozó szabályokkal összhangban összeegyeztethetőnek" nyilvánította (a megtámadott határozat (20) preambulumbekezdése).

113 E megállapítást alátámasztja az 1991. augusztus 6-i határozat szövege, amelyben a Bizottság megállapította, hogy „mivel a közösségi energiapolitika egyik célkitűzése az energiatakarékosság, a [szóban forgó] törvények által előírt pénzügyi ösztönzés vizsgálatát követően az olasz hatóságok által meghatározott rendelkezéseket illetően tett kötelezettségvállalásokra tekintettel úgy határozott, hogy e rendelkezések alkalmazásával szemben nem emel kifogást". A környezetvédelmi célkitűzésre és a nemzeti hatóságok kötelezettségvállalásaira ugyanezen határozat következő bekezdéseiben kifejtett hivatkozás – többek között a regionális támogatásokra előírt felső határ említésével együtt – megerősíti, hogy a 9/91. sz. és a 10/91. sz. törvényben foglalt intézkedéseket – azt követően, hogy eredetileg támogatásoknak tekintették őket – a közös piaccal való összeegyeztethetőségük miatt engedélyezték, még ha az 1991. augusztus 6-i határozat kifejezetten nem is határozza meg az alkalmazott mentességet.

114 Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy a kifogást nem tartalmazó határozat a 659/1999 rendelet 4. cikkének (3) bekezdésében szereplő meghatározás szerint – amely rendelet a közösségi ítélkezési gyakorlattal (a Bíróság C-521/06. P. sz., Athinaïki Techniki kontra Bizottság ügyben 2008. július 17-én hozott ítéletének [EBHT 2008., I-5829. o.] 5. pontja) összhangban szabályozza és megszilárdítja az állami támogatások terén kialakított ellenőrzési gyakorlatot – annak a helyzetnek felel meg, amikor a Bizottság előzetes vizsgálatot követően úgy találja, hogy nem merül fel kétség a bejelentett intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, amennyiben az az EK 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, és úgy határoz, hogy az intézkedés összeegyeztethető az említett piaccal.

115 A felperes ezenfelül arra hivatkozik a Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato (olasz ipari, Kereskedelmi és Kézműipari minisztérium) 1991. szeptember 19-én kelt, az állami részesedések olasz minisztériumához címzett levele alapján, hogy a Bizottság az olasz hatóságokhoz fordult, hogy az „Ilva társaság" –

korábban Terni – részére feltételezetten nyújtott támogatásra vonatkozó információt kérjen tőlük, és hogy a Bizottság az említett hatóságok azon válaszának beérkezését követően, amely szerint a Terni-díjszabás alkalmazásának a 9/91. sz. törvény alapján való meghosszabbítása nem képezett állami támogatást, hanem az 1643/62. sz. törvény által előírt kártalanítás meghosszabbításának módját jelentette, nem vitatta ezt az értelmezést.

116 Amellett, hogy a Bizottság vitatja e válasznak az olasz hatóságok általi elküldését, nem lehet pusztán a Bizottságnak a 659/1999 rendelet rendelkezései szerinti határozat meghozatalának elmaradásából az intézmény 9/91. sz. törvényben előírt intézkedéssel – amelyet már teljes egészében tartalmazott az 1991. augusztus 6-i határozat – kapcsolatos bármely állásfoglalására következtetni.

117 Mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy nem a Terni-díjszabás alkalmazásának a 9/91. sz. törvény által történt meghosszabbítása alkotja a jelen kereset tárgyát képező megtámadott határozat elfogadásához vezető vitatott intézkedést, és hogy a felperes által az 1991. augusztus 6-i határozatra, továbbá a Bizottság és az olasz hatóságok közötti állítólagos levélváltásra alapított érvelés a bizalomvédelem elvének ezen intézmény általi állítólagos megsértésére vonatkozó vita körébe tartozik, amely a felperes által előterjesztett utolsó megsemmisítési jogalap tárgya.

118 A felperes másodsorban arra hivatkozik, hogy a megtámadott határozat ellentmondásos, mivel a Bizottság abban a vitatott intézkedést állami támogatásnak minősíti, és egyúttal elismeri, hogy a meghosszabbítások lényege „a megújított koncessziókkal érintett vízerőmű-üzemeltetőkhez hasonló elbánás fenntartása" volt (a megtámadott határozat (92) preambulumbekezdése), és hogy az eredeti időtartamot a vízerőmű-koncessziók lejárati időpontja alapján határozták meg (a megtámadott határozat (77) preambulumbekezdése), továbbá hogy az olasz jogalkotó által 1962-ben választott kártalanítási módszer indokolt volt, mivel „semlegesítette további olyan károk kockázatát, amelyek a Terninél […] pl. az energiaárak növekedésével" jelentkeztek vol-

na (a megtámadott határozat (73) preambulumbekezdése), amely utóbbi állítás annak implicit elismerését jelenti, hogy a Terni által a kisajátítás következtében elszenvedett kár szorosan kapcsolódik azon előnyhöz, amelyben a többi önellátó részesülhetne.

119 Ezen érvelés a megtámadott határozatnak, pontosabban (92) preambulumbekezdésének hiányos és szubjektív olvasatából ered, amely preambulumbekezdés összefoglalja a Bizottság elemzését, és amelynek a szövege a következő:

„A Terni-díjszabás időbeli meghosszabbítását illetően a Bizottság méltányolja, hogy az indokolás a megújított koncessziókkal érintett vízerőmű-üzemeltetőkhez hasonló elbánás fenntartása volt. Mindenesetre ilyen párhuzamosságról, amely a kártalanítási mechanizmus lényege, csak [30] évre rendelkeztek a kisajátítási rendszerben, nem pedig határozatlan időre. Ezért a (73)–(78) [preambulum]bekezdésben már kifejtett okokból az említett meghosszabbítások nem tekinthetők úgy, hogy kártalanítási jellegűek."

120 A Bizottság a következőt teszi hozzá a megtámadott határozat (93) preambulumbekezdésében:

„Egy ilyen következtetés a díjszabás második meghosszabbítása esetében is nyilvánvaló. Ez a meghosszabbítás a vállalkozások teljes díjra való átállását megkönnyítő kivonási mechanizmust szakított félbe, ami pedig az olasz hatóságok azon meggyőződését jelezte, hogy a társaságokat teljes mértékben kártalanították. [Az Olasz Köztársaság] maga kellőképpen kifejtette a második meghosszabbításhoz vezető okokat, amelyek kizárólag az iparpolitikával kapcsolatosak (lásd [az Olasz Köztársaság] észrevételeit a fenti (60) bekezdésben)."

121 A Bizottság érvelésében tehát egyáltalán nem fedezhető fel kétértelműség vagy ellentmondás; a Bizottság álláspontja szerint a Terni kártalanítása módjának megválasztását meghatározó logika nem igazolhatja a Terni-díjszabás alkalmazásának a nemzeti jogalkotó által pontosan meghatározott 30 éves időtartamon túli meghosszabbítását.

122 Végül meg kell jegyezni, hogy a felperes érvelése határozatlan időtartamú és mennyiségét tekintve korlátlan összegű kártalanítás végrehajtásához vezetne, amelynek jogszerűségét a felperes sem a nemzeti jogrend, sem az EJEB ítélkezési gyakorlatának szempontjából nem bizonyítja.

123 Emlékeztetni kell arra, hogy az olasz hatóságok a Terni vízerőművének államosítására vonatkozó határozatot az olasz alkotmány 43. cikkével összhangban hozták, amely kimondja, hogy „[a] törvény közérdekből egyes, lényeges közérdeket képviselő és alapvető közszolgáltatásokat vagy energiaforrásokat érintő vagy monopolhelyzetben lévő vállalkozásokat vagy vállalkozáscsoportokat kártalanítás ellenében végzett kisajátítással kezdettől fogva lefoglalhat vagy átruházhat az állam, az állami szervek vagy munkavállalói, illetve fogyasztói közösségek részére”.

124 A felperes megállapítja, hogy a Corte suprema di cassazione és a Corte costituzionale (olasz alkotmánybíróság) ítélkezési gyakorlata szerint a kártalanításnak „megfelelőnek” és „komolynak” kell lennie, továbbá igazodnia kell „a vagyontárgy értékéhez figyelembe véve annak – a lehetséges gazdasági használatuk révén felismert – lényeges sajátosságait”.

125 A Bizottság nem vitatja ezen állításokat, és a Corte costituzionale 1980. január 30-i 5/1980. sz. ítéletét idézi, amely a következőket állapítja meg:

„[A] kisajátítottnak biztosított kártalanítást […], még ha nem is képezi az elszenvedett veszteség teljes megtérítését – amennyiben az egyének jogait össze kell egyeztetni a kisajátítás által megvalósítani célzott közérdekkel – mindazonáltal nem lehet jelentéktelen vagy pusztán szimbolikus mértékben meghatározni, hanem annak jelentős helyreállítást kell képviselnie. Ennek lehetővé tétele érdekében a kártalanítás kiszámítását illetően a törvény értelmében a vagyontárgy értékét kell alapul venni a lehetséges gazdasági használata révén felismert lényeges sajátosságaira tekintettel."

126 Tudvalevő, hogy az 1165/63. sz. rendelet 6. cikkében előírt kártalanítási módszert az államosított vagyon, vagyis a beruházás amortizálását lehetővé tevő időtartamban fennálló koncesszió alapján működtetett vízerőművek sajátosságai alapján határozták meg.

127 Az Olasz Köztársaság ennek megfelelően a kártalanításnak nem a kisajátított vagyon piaci értéke által meghatározott átalányösszeg révén történő nyújtását választotta, hanem a rögzített mennyiségű villamos energia olyan áron történő rendelkezésre bocsátását, amelyet a Terni akkor fizetett volna ki, ha megtartotta volna termelőlétesítményeit. Ebben az összefüggésben a nemzeti hatóságok ésszerűen a Terni koncessziójának hátralévő időtartamát vették figyelembe a Terni-díjszabás időbeli hatályának meghatározása céljából, amely utóbbi még röviddel meg is haladta az említett koncesszió időtartamát.

128 Amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (75) preambulumbekezdésében kiemeli, a kártalanítás teljes összege tehát a Terni-díjszabás időbeli hatályától függ.

129 A felperes szerint az említett díjszabás időbeli hatályát – a nemzeti jogalkotó által elfogadott kártalanítási mechanizmus eredeti logikájának megfelelően – rendszeresen meg kell hosszabbítani a kisajátítással nem érintett önellátók koncesszióinak meghosszabbításai alapján annak érdekében, hogy a villamosenergia-díj alakulására tekintettel „folyamatosan" semlegesítsék az államosítás káros hatásait.

130 Az 1165/63. sz. rendelet 6. cikke a felperes által képviselt értelmezés szerint azt jelentené, hogy a Terni vízerőművének államosítását követő kártalanítást határozatlan időtartamra nyújtották, hogy az az összegének kiszámítását illetően akár évekkel az államosítás után bekövetkezett eseményektől függ, és hogy ennek következtében úgy a kártalanítás összege, mint a kisajátított eszköz értéke meghatározatlan és korlátlan.

131 Márpedig meg kell állapítani, hogy a felperes egyetlen olyan szabályra, közösségi jogelvre, a nemzeti jogrend rendelkezésére, sem a nemzeti ítélkezési gyakorlat valamely határozatára nem hivatkozik, amely megalapozhatná az általa képviselt azon értelmezést, amely valamely meghatározott összegű kártalanítás határozatlan időtartamban való nyújtásához vezetne, vagy általában lehetővé tenné a kártalanítás megállapítása utáni események figyelembevételét az államosított vagy kisajátított vagyontárgy értékelésének, következésképpen a kártalanítás mértékének módosítása céljából.

132 Egyébiránt úgy tűnik, hogy a felperes elismeri ezen értelmezés lehetetlenségét azáltal, hogy elfogadja a közérdekű kisajátítás törvényi és rendeleti rendelkezéseinek egységesítéséről szóló, 2001. június 8-i 327. sz. köztársasági elnöki rendeletnek a Bizottság által hivatkozott 32. cikkében foglaltakat. E tekintetben a felperes közli, hogy „kétségkívül igaz, hogy »a kisajátításért valamely határozatlan időtartamú intézkedéssel nem nyújtható kártalanítás«, és hogy utóbbit »a kisajátítás időpontjában előreláthatóan és pontosan meg kell határozni«". Az említett rendelet 32. cikke valóban úgy

rendelkezik, hogy „a kisajátítás ellenében nyújtott kártalanítást a vagyontárgynak az átruházási megállapodás időpontjában vagy a kisajátítási rendelet közzétételének időpontjában meglévő tulajdonságai alapján kell kiszámítani".

133 A felperes mindamellett előadja, hogy az „eredeti rugalmas kártalanítási mechanizmus – tekintettel a Ternit ért kisajátítás kivételes jellegére – az [EJEE] első kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikkében említett elveknek és az [EJEB] ítélkezési gyakorlatának is megfelel".

134 Az említett cikk – amelynek címe „A tulajdon védelme" – a következőképpen rendelkezik:

„Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.

Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazására, melyeket szükségesnek ítélnek ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák."

135 Elegendő azt megállapítani, hogy e rendelkezés rögzíti a tulajdonhoz való jogot és meghatározza annak korlátait, továbbá hogy az ezen szövegre való hivatkozás egyedül nem támasztja alá a felperes jelen ügyben tett megállapítását.

136 Az EJEB ítélkezési gyakorlatát illetően a felperes a Lallement kontra Franciaország ügyben 2002. április 11-én hozott ítéletet idézi, amely szerint a kisajátított „vagyontárgy értékével ésszerű arányban álló" kártalanítás követelménye néha magában foglalhatja a kisajátított vagyontárgy adott értékénél jóval nagyobb összegek előirányzásának szükségességét is.

137 Az említett – mezőgazdasági célra használt ingatlan kisajátítására vonatkozó – ítéletben az EJEB arra emlékeztet, hogy a tulajdon tiszteletben tartásához való jog gyakorlásába beleavatkozó intézkedésnek – mint amilyen a kisajátítás is – „igazságos egyensúlyt" kell kialakítania a közösség által megfogalmazott közérdek és az egyén alapvető jogainak védelmére vonatkozó követelmény között. A kisajátítást illetően ezen egyensúly általában akkor valósul meg, ha a kisajátítással érintett a vagyontárgy forgalmi értékével „ésszerű arányban álló" kártalanítást kap, még ha a közérdek jogos célkitűzései a teljes piaci értéknél alacsonyabb összegű megtérítés mellett szólnak is. Az EJEB úgy véli, hogy amikor a kisajátított vagyontárgy a kisajátítással érintett „munkaeszköze", a nyújtott kártalanítás – az állam mérlegelési jogkörének sérelme nélkül – akkor nem áll ésszerű arányban a vagyontárgy értékével, ha semmilyen módon nem fedezi e sajátos veszteséget, vagy nem teszi lehetővé ezen eszköznek a kisajátítás utáni helyreállítását (18., 20., 23. pont).

138 Márpedig vitatható a felperes által a Terni helyzete és az említett ítélet alapjául szolgáló azon helyzet között alkalmazott analógia, amely mezőgazdasági területek olyan kisajátításában áll, amely veszélyezteti a termelő termelőeszközeit és kereső tevékenységének folytatását, emellett az EJEB ítélete sem tartalmaz kifejezett utalást „a kisajátított vagyontárgy adott értékénél jóval nagyobb összegek előirányzásának szükségességét" illetően.

139 Ezen ítélet valóban azon az arányossági viszonyon alapul, amelynek a kártalanítás összege és a kisajátított vagyontárgy adott értéke között fenn kell állnia, amely indok nem egyeztethető össze az 1165/63. sz. rendelet 6. cikke azon értelmezésének eredményével, amelyben a felperes az időbeli pontosítás hiányára tekintettel a

Terni-díjszabás alkalmazásának kedvező korlátlan vagy állandó jog létezésének megállapítására jut.

140 A fentiek összességéből következik, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának a vitatott intézkedés által 2005-ben történő meghosszabbítása nem tekinthető a Terni részére az általa 1962-ben elszenvedett kisajátításért nyújtott kártalanítás szerves részének. A felperes ezen állítása sokkal inkább a kártalanításnak a nemzeti jogalkotó által elfogadott – a Terni virtuális önellátókénti kezelésén alapuló – eredeti logikájának továbbgondolásából ered. Ezenfelül a Terni-díjszabás alkalmazására előírt időbeli korláttól való eltérésre irányul, és az 1165/63. sz. rendelet 6. cikke egyértelmű és pontos szövegének elferdítéséhez vezet.

141 A Bizottság tehát – miután kijelentette, hogy nem kétséges, hogy a villamos energia rendes villamosenergia-díjakhoz képest alacsony árakon történő nyújtása egyértelmű gazdasági előnyt jelent a kedvezményezettek számára, akiknek ezáltal csökkennek a gyártási költségeik, és megerősödik versenyhelyzetük (a megtámadott határozat (99) preambulumbekezdése) – helyesen állapította meg, hogy a Terni jogutódjainak 2005. január 1-jétől biztosított kedvezményes díjszabás az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősül.

142 Következésképpen az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

A lényeges eljárási szabályok megsértésére, továbbá az EK 87. és az EK 88. cikknek az olasz hatóságok által előterjesztett gazdasági tanulmányra vonatkozó nyilvánvaló értékelési hiba miatti megsértésére alapított jogalapról

A lényeges eljárási szabályok megsértéséről

– A felek érvei

143 A felperes megállapítja, hogy a Bizottság 2007. február 20-i levelében olyan információkat kért az Olasz Köztársaságtól, amelyek lehetővé teszik a kisajátított vagyontárgyak értékének a Terni-díjszabás által e díjszabás kezdő időpontjától 2010-ig biztosított előny értékével való objektív összehasonlítását, mindezt pedig a kérdéses értékek aktualizálásával, hogy az összehasonlítást el lehessen végezni. A felperes hangsúlyozza, hogy a Bizottság az említett levélben kijelentette, hogy a kért információkra „a végkövetkeztés levonásához van szüksége a kérdéses ügyekben", aminek következtében az olasz hatóságok és a kedvezményezett társaságok a hivatalos vizsgálati eljárásban való részvételük során elismert jogaik gyakorlása keretében döntő fontosságúnak tekintették a kért összehasonlító elemzés eredményét a Terni-díjszabás állami támogatásnak minősítése szempontjából.

144 E kérelemre válaszul az olasz hatóságok 2007 áprilisában az energiaágazatban elismert független tanácsadók egyike által a Terni jogutódjainak kérelmére készített tanulmányt közölt a Bizottsággal, amely megemlíti, hogy a Terni-díjszabás által biztosított előny teljes értéke alacsonyabb az államosítás következtében kisajátított vagyontárgyak

könyv szerinti (2006-ban aktualizált) értékénél, így tehát megállapítja, hogy nem áll fenn túlzott mértékű kártalanítás.

145 Márpedig a megtámadott határozatban a Bizottság rögtönzött módon és „kisegítő" jelleggel arra hivatkozik, hogy a tanulmány irreleváns, és úgy véli, hogy a kártalanítási rendszer megfelelőségét csak a kisajátításkor *(ex ante)* lehet értékelni, és nem azt követően *(ex post)*.

146 A megtámadott határozatot olyan körülmények között fogadták el, amelyek megakadályozták a felperest a védelemhez való jogának teljes körű gyakorlásában, és a megtámadott határozat tárgyát képező kérdésre vonatkozó eljárásban való részvételben. A Bizottság ugyanis azáltal, hogy az eljárás során nem közölte a felperessel értékelésének radikális módosítását, azon szempontokra irányította a felperes figyelmét, amelyeket végül a megtámadott határozatban irrelevánsnak ítélt. Ebből következően súlyosan megsértette a kontradiktórius eljárás elvét, amely bármely közigazgatási eljárás – beleértve a közösségit is – fő és sérthetetlen biztosítéka. A közigazgatási eljárásokban nem lehet mellőzni az adott eljárás résztvevőinek védelemhez való jogára vonatkozó alapvető elv tiszteletben tartását.

147 A Bizottság által a beadványaiban hivatkozott ítélkezési gyakorlat a 659/1999 rendelet 20. cikkének pontatlan olvasatán alapul, és figyelmen kívül hagyja az EK 88. cikk (2) bekezdését, amely kontradiktórius eljárást ír elő, amennyiben a Bizottság köteles felhívni „az érintett feleket észrevételeik megtételére".

148 A felperes arra hivatkozik, hogy a tagállam nyilvánvalóan nem az egyedüli jogalany, amelyet valamely támogatást az EK 87. cikkel összeegyeztethetetlennek nyilvánító aktus érint. Ellenkezőleg, úgy a támogatás kedvezményezettjére, mint – „érintett felekként" – annak versenytársaira közvetlen hatást gyakorol a közösségi intézményeknek tulajdonított határozathozatali jogosultság és az ahhoz kapcsolódó, a jogellenes támogatások visszatérítésére vonatkozó jogosultság azzal a megjegyzéssel, hogy jogosultak fellépni valamely negatív tartalmú bizottsági határozattal szemben. A védelemhez való jog tehát a valamennyi címzettnek (azaz úgy az államnak, mint a Bizottság által bírált támogatásból kizárt harmadik feleknek) hátrányos közigazgatási aktusokhoz kapcsolódik, és valamennyi címzett esetében e hátrányos helyzetet kell a kontradiktórius eljárás elvének alkalmazásához szükséges feltételnek tekinteni.

149 A Bizottság által hivatkozott ítélkezési gyakorlat legalábbis elismeri, hogy „az érintett tagállamtól eltérő érdekelt felek csupán azon joggal élhetnek, hogy a közigazgatási eljárásban az eset körülményeire tekintettel megfelelő mértékben részt vegyenek". Márpedig a jelen ügyben a Terni-díjszabásnak az állami támogatásokra vonatkozó szabályozással való összeegyeztethetőségének eldöntése szempontjából az egyik legfontosabb kérdés a Terni jogutódjainak az 1643/62. sz. törvény által eszközölt kisajátítás időpontjában fennálló gazdasági és pénzügyi helyzetére vonatkozó értékelés. A felperes szerint e kérdés azért is volt jelentős, mert a jogvita eldöntése a Terni kisajátítással érintett vagyontárgyai aktualizált értékének a Terni-díjszabás 2010. december 31-re aktualizált értékével való összehasonlításától függ, illetve a vitás kérdés kizárólag annak lehetőségét érinti, hogy az említett díjszabás legutóbbi meghosszabbítása tekinthető-e a Terni által elszenvedett rendkívüli kisajátítás kiegészítő kártalanításának.

150 A felperes végül előadja, hogy a Bizottság mindamellett – még a fentiek figyelmen kívül hagyása esetén is – lényeges eljárási szabályokat sértett meg a hivatalos vizsgálati eljárás során úgy az ő, mint az Olasz Köztársaság tekintetében. Még a felperes védelemhez való jogának megszorító értelmezése esetén is jogellenes a megtámadott határozat, mivel orvosolhatatlan ellentmondást tartalmaz a bevezetése, indokolása és a rendelkező része között. Az eljárásban érintett személyeknek ugyanis nem

nyújtottak megfelelő biztosítékokat arra vonatkozóan, hogy ellentmondhassanak az eljáró hatóságnak a megtámadott határozat elfogadása szempontjából lényeges – a későbbiekben felvetett – kérdésben. E hiányosság gyakorlatilag megfosztotta jelentőségétől a Bizottság 2007. február 20-i levelében feltett kérdéseire az Olasz Köztársaság által adott részletes választ.

151 A Bizottság erre azt a választ adja, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó eljárásban a támogatás kedvezményezettjei nem tarthatnak igényt a Bizottsággal való kontradiktórius vitára, nem illeti meg őket a védelemhez való jog, és nem hivatkozatnak azon állam védelemhez való jogára sem, amellyel szemben az eljárást megindították.

152 A teljesség kedvéért a Bizottság előadja, hogy nem róható fel neki a kontradiktórius eljáráshoz való jog, illetve az Olasz Köztársaság védelemhez való jogának megsértése a jelen ügyben. Így azt állítja, hogy az eljárás során soha nem jelezte az említett tagállamnak, hogy a Terni-díjszabás megfelelőségét utólagosan annak vizsgálata nélkül fogja értékelni, hogy a vitatott intézkedés által előírt e díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása indokolt volt-e a Terni által 1962-ben elszenvedett kisajátításért való kártalanítás címén, amit az a tény is bizonyít, hogy az olasz hatóságok és a Terni jogutódjai ténylegesen előadták az első jogalap keretében kifejtett érveket az eljárás során annak bizonyítása céljából, hogy az említett hosszabbítás a Terni részére a 1165/63. sz. rendelet által előzőleg előírt kártalanítás szerves részének volt tekintendő.

153 A Bizottság hangsúlyozza, hogy az olasz hatóságok által előterjesztett tanulmányt – még ha irrelevánsnak minősítette is – részletesen vizsgálta, és megállapította, hogy az annak alapjául szolgáló módszer pontatlan és/vagy helytelen volt. Hozzáteszi, hogy a felperes azon állításával, amely szerint „a [megtámadott] határozat mindenképpen jogellenes, mivel orvosolhatatlan ellentmondást tartalmaz a bevezetése, indokolása

és a rendelkező része között", új jogalapot terjeszt elő, amelyet elfogadhatatlannak kell nyilvánítani az eljárási szabályzat 48. cikkének 2.§-a alapján.

– A Törvényszék álláspontja

154 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság 2006. július 19-i levelével tájékoztatta az Olasz Köztársaságot arról, hogy az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás megindításáról döntött, és az említett határozatnak az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való közzétételével felhívta az érintett harmadik feleket a vitatott intézkedéssel kapcsolatos észrevételeik benyújtására.

155 A Bizottság 2007. február 20-i levelében – miután megállapította, hogy további információkra „van szüksége a végkövetkeztés levonásához" – többek között olyan információkat kért az Olasz Köztársaságtól, amelyek lehetővé teszik a kisajátított vagyontárgyak értékének a Terni-díjszabás által e díjszabás kezdő időpontjától 2010-ig biztosított előny értékével való objektív összehasonlítását a kérdéses értékek aktualizálása révén.

156 E kérelemre válaszul az olasz hatóságok 2007 áprilisában egy független tanácsadó által a Terni jogutódjainak kérelmére készített tanulmányt közölt a Bizottsággal, amely megemlíti, hogy a Terni-díjszabás által biztosított előny teljes értéke alacsonyabb az államosítás következtében kisajátított vagyontárgyak könyv szerinti (2006-ban aktualizált) értékénél, így tehát megállapítja, hogy nem áll fenn túlzott mértékű kártalanítás.

157 A megtámadott határozat (82) és (83) preambulumbekezdéséből következik, hogy a Bizottság elsősorban azt állapította meg, hogy e tanulmány irreleváns, mivel a kártalanítási rendszer megfelelőségének elemzésére szükségképpen csak előzetesen, vagyis a kisajátításkor kerülhet sor. E megközelítés alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az eredeti kártalanítási díjszabás lejártáig – és csak ezen időpontig – a kedvezményezettek számára nem mutatkozott előny, amely következtetés nem kérdőjelezhető meg haszon- és veszteségszámítások alkalmazásával, különösen, ha ezeket visszamenőleg végzik.

158 A Bizottság másodsorban érdemben vizsgálta az olasz hatóságok által benyújtott tanulmányt, és megállapította, hogy az e tanulmány alapjául szolgáló módszer pontatlan és helytelen volt, mivel szisztematikusan alulértékelte a Terni jogutódjainak díjszabásbeli előnyét, és minden valószínűség szerint túlbecsülte a kisajátított vagyon értékét (a megtámadott határozat (87)–(90) preambulumbekezdése).

159 Először is a felperes azt állítja, hogy a megtámadott határozatot olyan körülmények között fogadták el, amelyek megakadályozták a védelemhez való jogának teljes körű gyakorlásában, és „a megtámadott határozat tárgyát képező kérdésre vonatkozó eljárásban való részvételben". A Bizottság – azt követően, hogy megkapta a kért összehasonlító elemzést tartalmazó tanulmányt – rögtönzött módon és a felperes erről való tájékoztatása nélkül irrelevánsnak ítélte e tanulmányt. A Bizottság – mivel nem közölte a felperessel az eljárás során a 2007. február 20-i levélben kért információkra, így tehát a vitatott intézkedésre vonatkozó értékelésének módosítását – nem biztosította a felperes számára annak lehetőségét, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás során cáfolja az intézmény azzal kapcsolatos álláspontját, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása az állami támogatásokra vonatkozó szabályozásra tekintettel jogellenes.

160 Ennek az érvelésnek nem lehet helyt adni.

161 A védelemhez való jog állítólagos megsértését illetően az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az állami támogatások ellenőrzésére irányuló eljárás – általános jellege alapján – olyan eljárás, amelyet a támogatás nyújtásáért közösségi kötelezettségei értelmében felelős tagállam ellen indítanak (a Bíróság 234/84. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 1986. július 10-én hozott ítéletének [EBHT 1986., 2263. o.] 29. pontja, valamint a C-74/00. P. és C-75/00. P. sz., Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság ügyben 2002. szeptember 24-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-7869. o.] 81. pontja).

162 Ezen eljárásban ezért a támogatás nyújtásáért felelős tagállamtól eltérő érintett felek maguk nem tarthatnak igényt a Bizottsággal történő olyan kontradiktórius vitakifejtésre, mint amilyen az említett államot illeti meg (a Bíróság C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1719. o.] 63. pontja és a fenti 161. pontban hivatkozott Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 82. pontja). E személyek alapvetően az információforrás szerepét töltik be a Bizottság számára (a Törvényszék T-266/94. sz., Skibsværftsforeningen és társai kontra Bizottság ügyben 1996. október 22-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-1399. o.] 256. pontja és a T-371/94. és T-394/94. sz., British Airways és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. június 25-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-2405. o.] 59. pontja).

163 E tekintetben az eljárás résztvevői között az állami támogatások ellenőrzésére irányuló eljárásra vonatkozó egyetlen rendelkezés sem biztosít különleges szerepet a támogatás kedvezményezettjének. Ezenfelül emlékeztetni kell arra, hogy az állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó eljárás nem a támogatás kedvezményezettje „ellen" indított eljárás, amelynek következtében az olyan széles körű jogokat érvényesíthetne, mint a védelemhez való jog (a fenti 161. pontban hivatkozott Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 83. pontja és a Törvényszék T-198/01. sz., Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2717. o.] 193. pontja).

164 A felperes arra hivatkozik, hogy a fent említett ítélkezési gyakorlat a 659/1999 rendelet 20. cikkének pontatlan olvasatán alapul, és figyelmen kívül hagyja az EK 88. cikk (2) bekezdését, amely kontradiktórius eljárást ír elő, amennyiben a Bizottság köteles felhívni „az érintett feleket észrevételeik megtételére".

165 Elegendő azt megállapítani, hogy a szóban forgó ítélkezési gyakorlat pontosan az EK 88. cikk (2) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 6. és 20. cikkének értelmezésével foglalkozik, amely cikkek alapján az érintett felek jogosultak észrevételeik benyújtására a hivatalos vizsgálati eljárás során.

166 Ezenfelül a felperes – állításaival ellentétben – nem minősül a megtámadott határozat címzettjének, még ha az összeegyeztethetetlennek is nyilvánítja a felperesnek nyújtott támogatást. A Bizottság által az állami támogatások terén elfogadott határozatok kizárólagos és egyedüli címzettjei ugyanis az érintett tagállamok (lásd a 659/1999 rendelet 25. cikkét és a fenti 162. pontban hivatkozott Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítélet 45. pontját).

167 Ebben az összefüggésben meg kell állapítani, hogy a felperes által előadott általános elvek – mint a meghallgatáshoz való jog és a gondos ügyintézés elve – nem teszik lehetővé a közösségi bíróság számára azon eljárási jogok kiterjesztését, amelyek az állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó eljárásban a Szerződés és a másodlagos jog szerint megilletik az érintett feleket (a fenti 163. pontban hivatkozott Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 194. pontja). Ezt azon tény sem teszi lehetővé, hogy a felperesnek kereshetőségi joga van a megtámadott határozattal szemben.

168 Végül úgy határoztak, hogy sem az állami támogatásokra vonatkozó rendelkezésekből, sem az ítélkezési gyakorlatból nem következik az, hogy a kérdéses intézkedés jogi megítélése céljából a Bizottság köteles lenne meghallgatni az állami források kedvezményezettjeit, vagy hogy az érintett tagállamot – a támogatás kedvezményezettjéről nem is beszélve – a határozat elfogadása előtt értesítenie kellene álláspontjáról, ha az érdekelt feleket és az érintett tagállamot felhívták észrevételeik megtételére (a fenti 163. pontban hivatkozott Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 198. pontja).

169 Mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy a felperest felhívták észrevételei megtételére, és részletes észrevételeinek a Bizottsághoz történő benyújtásával élt e lehetőséggel.

170 A felperes megállapította, hogy a Terni-díjszabás jogszerű kártalanítás, amelyre a Terni vagyonának kisajátítását követően vált jogosulttá, és ezért ez nem tekinthető állami támogatásnak. Visszakövette a díjszabás alkalmazásának történetét, egyúttal hangsúlyozva, hogy annak 1991-et követően történő meghosszabbítása egybeesett a más előállítók számára nyújtott vízerőmű-koncessziók általános megújításával, és ezért megfelel azon elvnek, hogy a Terni és más, kisajátítással nem érintett, tehát villamos energiát továbbra is igen alacsony áron előállító és fogyasztó önellátók között nem lehet megkülönböztetést tenni (a megtámadott határozat (43) és (44) preambulumbekezdése).

171 A felperes tehát a hivatalos vizsgálati eljárás során előadta érveit annak bizonyítása céljából, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása a Terni kártalanításának az 1165/63. sz. rendelet által előzőleg előírt követelménye szerves részének volt tekintendő.

172 Márpedig a Bizottság elsősorban pontosan ebben a kérdésben nyilatkozott megállapítva, hogy a vitatott intézkedés az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősül. A felperes tehát tévesen hivatkozik arra, hogy a Bizottság megakadályozta őt „a megtámadott határozat tárgyát képező kérdésre vonatkozó eljárásban való részvételben", vagy hogy „ok nélkül nem biztosították részére annak lehetőségét, hogy ellentmondjon a közösségi intézmény által a kedvezményes díjszabás meghosszabbításának az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás szempontjából való jogellenességére vonatkozóan képviselt álláspontnak".

173 Ezenfelül meg kell állapítani, hogy a felperes azon állítása, amely szerint a Bizottság az eljárás során alapvetően megváltoztatta a 2007. február 20-i levélben kért információkra, így tehát a vitatott intézkedésre vonatkozó értékelését, figyelmen kívül hagyja a hivatalos vizsgálati eljárás tárgyát, és az információkérést tartalmazó 2007. február 20-i levélben foglaltak visszaélésszerű értelmezésén alapul.

174 A Bizottság álláspontja szerint valóban szükséges volt információkat gyűjteni az államosítás időpontjában az állam részére átengedett vagyontárgyak könyv szerinti értékére vonatkozóan. Ugyanakkor nem kizárólag a 2007. február 20-i levélben szereplő információkérés tárgyáról volt szó, és azon megfogalmazást, miszerint a kért információk „a végkövetkeztetés levonásához" szükségesek a szóban forgó ügyben, a hivatalos vizsgálati eljárásnak és célkitűzéseinek keretébe kell helyezni, amely szerint biztosítani kell az érdekelt felek meghallgatását, és lehetővé kell tenni, hogy a Bizottság a határozathozatal előtt teljes körű információval rendelkezzen az ügy adatainak összességéről (lásd ebben az értelemben a Bíróság 84/82. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 1984. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 1984., 1451. o.] 13. pontját).

175 A hivatalos vizsgálati eljárás csupán a fentiekben ismertetettekre irányulhat, így arra nem, hogy a végleges határozat meghozatala előtt végérvényesen döntsenek az ügy egyes kérdéseiben.

176 A felperes állításával ellentétben a 2007. február 20-i levélből nem lehet azt levonni, hogy a Bizottság „döntőnek tekintette volna a kedvezményes díjszabás állami támogatássá minősítésének eldöntése szempontjából annak bizonyítását, hogy e kártalanítás (aktualizált) értéke megegyezik-e a kisajátított vagyon értékével, vagy alacsonyabb annál". Ezen állítás az említett levélben foglaltak téves értelmezéséből ered.

177 Mindenesetre a Bizottság soha nem jelezte sem az olasz hatóságoknak, sem a Terni jogutódjainak azt, hogy a Terni-díjszabás megfelelőségét utólagosan annak vizsgálata nélkül fogja értékelni, hogy e díjszabás alkalmazásának a vitatott intézkedés által előírt meghosszabbítása indokolt volt-e a Terni által 1962-ben elszenvedett kisajátításért való kártalanítás címén.

178 A fenti megfontolásokból következik, hogy a felperes védelemhez való jogának megsértésére alapított kifogást el kell utasítani.

179 Másodsorban a felperes azt állítja, hogy még az érintett feleknek a 659/1999 rendelet alapján indított eljárásban biztosított védelemhez való joga megszorító értelmezése esetén is jogellenes a megtámadott határozat, mivel orvosolhatatlan ellentmondást tartalmaz a bevezetése, indokolása és a rendelkező része között.

180 A Bizottság az említett kifogás elfogadhatatlanságát állapítja meg az eljárási szabályzat 48. cikkének azon 2. §-ának megsértésére hivatkozva, amely kimondja, hogy az eljárás további részében semmilyen új jogalapot nem lehet felhozni, kivéve, ha az olyan jogi vagy ténybeli helyzetből származik, amely az eljárás során merült fel.

181 Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az említett jogalap nem tekinthető újnak, amennyiben azt a keresetlevélben már említették. A Bizottság elfogadhatatlanságra vonatkozó megállapítását ennélfogva el kell utasítani.

182 Egyébiránt úgy tűnik, hogy a kifogás pontos hatályát nehéz meghatározni, mivel kizárólag azon megállapítás, miszerint a megtámadott határozat „orvosolhatatlan ellentmondást tartalmaz a bevezetése, indokolása és a rendelkező része között", nem teszi lehetővé az uniós jogi szabályozás valamely rendelkezésének vagy valamely uniós jogi alapelvnek a Bizottság általi esetleges megsértésére tekintettel fennálló jogellenesség pontos leírását.

183 A felperes válaszában a kifogás megfogalmazását a következő magyarázat követi: „[a]z eljárásban érintett személyeknek ugyanis nem nyújtottak megfelelő biztosítékokat arra vonatkozóan, hogy ellentmondhassanak az eljáró hatóságnak (a Bizottságnak) egy olyan kérdésben, amely a későbbiekben a határozat elfogadása szempontjából lényegesnek bizonyult". Ezen érvelésből kitűnik, hogy a szóban forgó kifogás nem különbözik a felperes védelemhez való jogának megsértésére alapított jogalaptól, amelyet – a fenti 178. pontban foglaltaknak megfelelően – már elutasítottak.

184 Végül meg kell állapítani, hogy a felperes válaszában foglaltak szerint „a Bizottság mindamellett lényeges eljárási szabályokat sértett meg a hivatalos vizsgálati eljárás során úgy a felperes, mint az Olasz Köztársaság tekintetében, amelyek közül egyiknek sem biztosították annak lehetőségét, hogy ellentmondjon az […] intézmény által a kedvezményes díjszabás meghosszabbításának az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás szempontjából való jogellenességére vonatkozóan képviselt álláspontnak".

185 Amennyiben a felperes az Olasz Köztársaság védelemhez való jogának megsértésére alapított jogalapot kívánt előadni, az említett jogalapot mint elfogadhatatlant – de mindenesetre mint megalapozatlant – el kell utasítani.

186 Ugyanis emlékeztetni kell arra, hogy a védelemhez való jog megsértése jellegénél fogva egyénhez kötődő jogellenességet jelent (lásd a Törvényszék T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 425. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), amelyre tehát magának az érintett tagállamnak kell hivatkoznia (lásd ebben az értelemben a fenti 163. pontban hivatkozott, a Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 203. pontját).

187 Ennélfogva a jelen ügyben a felperes nem hivatkozhat az érintett tagállam, a jelen ügyben az Olasz Köztársaság védelemhez való jogának megsértésére alapított kifogásra.

188 Még annak feltételezése esetén is, hogy a felperes hivatkozhat ilyen kifogásra, azt a Törvényszék nem fogadhatja el.

189 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elve megköveteli, hogy az érintett tagállam lehetőséget kapjon álláspontjának ismertetésére az érdekelt harmadik személyek által az EK 88. cikk (2) bekezdésének megfelelően tett azon észrevételek tekintetében, amelyekre a Bizottság a határozatát alapozni kívánja. Amennyiben a tagállam nem kapott lehetőséget arra, hogy ezen észrevételek tekintetében az álláspontját kifejtse, a Bizottság az ezen állammal szemben hozott határozatát nem alapozhatja ezekre az észrevételekre. A védelemhez való jog e megsértése a megsemmisítést azonban csak akkor vonja maga után, ha e szabálytalanság nélkül az eljárás más eredményre vezethetett volna (a Bíróság 259/85. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1987. november 11-én hozott ítéletének [EBHT 1987., 4393. o.] 12. és 13. pontja, valamint a C-301/87. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1990. február 14-én hozott ítéletének [EBHT 1990., I-307. o.] 29–31. pontja).

190 A jelen ügyben elegendő megállapítani, hogy semmilyen tekintetben nem róják a Bizottság terhére azt, hogy a megtámadott határozatot harmadik felek olyan észrevételeire alapozta, amelyekkel kapcsolatban az Olasz Köztársaságnak nem volt lehetősége kifejteni álláspontját. Az Olasz Köztársaságnak az EK 88. cikk (2) bekezdése

és a 659/1999 rendelet 6. cikkének (2) bekezdése értelmében lehetőséget biztosítottak, hogy az eljárás megindításáról szóló határozat tekintetében észrevételeket tegyen, és megküldték számára az érdekelt felek e tekintetben benyújtott észrevételeit, amelyekre a 2006. december 22-i levélben válaszolt (a megtámadott határozat (6) preambulumbekezdése).

191 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság azáltal, hogy nem közölte az Olasz Köztársasággal az eljárás során a 2007. február 20-i levélben kért információkra, így tehát a vitatott intézkedésre vonatkozó értékelésének alapvető módosítását, nem biztosította részére – és a felperes részére – annak lehetőségét, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás során cáfolja a Bizottság azzal kapcsolatos álláspontját, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása az állami támogatásokra vonatkozó szabályozásra tekintettel jogellenes.

192 Hangsúlyozni kell, hogy a Bizottsághoz a hivatalos vizsgálati eljárás során benyújtott észrevételei keretében az Olasz Köztársaság megállapította, hogy az eredeti díjszabási megállapodás – amely a Terni számára törvényes kártalanítást biztosított vagyonának kisajátításáért – és hatályának további időbeli meghosszabbítása nem minősül állami támogatásnak. Az Olasz Köztársaság ezen állításának alátámasztására a Bíróság számos ítéletét idézte, amelyek értelmében a vállalkozások számára nyújtott kártalanítás egyes formái nem minősülnek állami támogatásnak, ideértve különösen a kártalanítást és a közérdekű gazdasági szolgáltatásokat (a megtámadott határozat (58) preambulumbekezdése).

193 A megtámadott határozat (59) preambulumbekezdése a következőt is megállapítja:

„Ami a Terni-díj állami támogatás szempontjából történő engedélyezését illeti, az [Olasz Köztársaság] hangsúlyozza, hogy a díj első meghosszabbításáról rendelkező [9/91. sz.] törvényt megfelelően bejelentették a Bizottságnak, amely azt jóváhagyta. A

díj időbeli hatályának ezt követő meghosszabbításai, amelyek egybeestek a vízerőmű-koncessziók vízerőmű-üzemeltetőknek biztosított meghosszabbításával, ugyanezt a logikát követik, és ezt a Bizottság egyáltalán nem kifogásolta. Az [Olasz Köztársaság] szerint ezért a Terni-díjat meglévő, állami támogatásnak nem minősülő intézkedésnek kell tekinteni."

194 Az Olasz Köztársaság tehát egyértelműen kifejtette a vitatott intézkedés kártalanítási jellegére vonatkozó álláspontját a hivatalos vizsgálati eljárás során.

195 Ezenfelül a felperes fenti 191. pontban említett állítása figyelmen kívül hagyja a hivatalos vizsgálati eljárás tárgyát, és az információkérést tartalmazó 2007. február 20-i levélben foglaltak visszaélésszerű értelmezésén alapul, amint az előzőleg már megállapításra került.

196 Végül emlékeztetni kell arra, hogy sem az állami támogatásokra vonatkozó rendelkezésekből, sem az ítélkezési gyakorlatból nem következik az, hogy a kérdéses intézkedés jogi megítélése céljából a Bizottság köteles lenne meghallgatni az állami források kedvezményezettjeit, vagy hogy az érintett tagállamot – a támogatás kedvezményezettjéről nem is beszélve – a határozat elfogadása előtt értesítenie kellene álláspontjáról, ha az érdekelt feleket és az érintett tagállamot felhívták észrevételeik megtételére (a fenti 163. pontban hivatkozott Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 198. pontja).

Az olasz hatóságok által benyújtott gazdasági tanulmányra vonatkozó nyilvánvaló értékelési hibáról

– A felek érvei

197 A felperes megállapítja, hogy a Bizottság két pontra alapozva vitatja az olasz hatóságok által előterjesztett tanulmány érvényességét.

198 Először is, e tanulmány túlbecsüli a kisajátított létesítmények értékét azáltal, hogy figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy e létesítményeket és a hozzájuk kapcsolódó eszközöket a koncesszió lejártával vissza kellett volna adni az államnak.

199 A felperes arra hivatkozik, hogy a kisajátított vagyontárgyak értékének a Terni éves mérlegei alapján történő kiszámítása megfelel annak, amit a Bizottság kért, és hogy a közjegyző által hitelesített eredeti mérlegek teljes egészükben összhangban állnak a vonatkozó társasági jogi és számviteli szabályozással, beleértve a vagyon értékének az esetleges koncessziók hátralévő időtartama alapján történő fokozatos „amortizálására" vonatkozó kötelezettséget.

200 A Bizottság érvelése, azon túlmenően, hogy a bizonyítási teher megfordításához vezet, figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a kisajátítás elmaradása esetén a Terni vízerőmű-koncessziói több ízben meghosszabbították volna 2020. december 31-ig, amint arra a kisajátítással nem érintett önellátók vízerőmű-koncesszióinak esetében sor került.

201 Másodsorban a felperes előadja, hogy a Bizottság szerint a szóban forgó tanulmány alulértékeli a Terni-díjszabás által okozott előnyt, amennyiben az említett díjszabásbeli előny kiszámítása érdekében a Terni által ténylegesen kifizetett összeget kellett volna összehasonlítani valamely, nem önellátó és a Ternihez hasonló fogyasztási profillal rendelkező gazdasági szereplő által rendszerint fizetett díjjal.

202 A felperes erre azt a választ adja, hogy az 1643/62. sz. törvényt és végrehajtási rendeletét követően hatályba lépett és azoktól teljes mértékben elkülönülő törvényi és rendeleti rendelkezések – mindazonáltal összhangban az önellátókkal való összehasonlítás logikájával, amely az említett törvény alapját képezi – mentesítették a Ternit és jogutódjait néhány díjszabásbeli tényező (köztük a termikus pótadó) alól. Ennélfogva helytelen azt állítani, hogy a nyújtott előny értékének kiszámítása érdekében a Terni-díjszabást ahhoz a (termikus pótadót magában foglaló) „rendes díjszabáshoz" kellene hasonlítani, amelyet a nem önellátó gazdasági szereplő köteles fizetni. Ugyanezen érvelés vonatkozik azon „kártalanítási haszon" kiszámítására is, amelyet a Terni jogutódjai kaptak a villamosenergia-ágazat kiegyenlítő pénztárától 2000-től 2006-ig.

203 Ennélfogva a felperes szerint a hasznot azon ár alapján kellett kiszámítani, amelyet a Terni jogutódjainak a fent említett (Terni-díjszabástól elkülönülő) rendelkezések alapján minden esetben meg kellett megfizetniük, és nem a villamos energia rendes piaci ára alapján, amint arra a Bizottság – tévesen – hivatkozik.

204 A Bizottság emlékeztet arra, hogy csupán másodlagosan vizsgálta az olasz hatóságok által benyújtott tanulmányt, és abban az esetben, ha a tanulmány irrelevanciájára vonatkozó megállapítása megerősítést nyer, a jelen jogalap második részében előterjesztett érvek mindenképpen hatástalanok.

205 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a felperes nem vitatja a megtámadott határozat (90) preambulumbekezdésében megfogalmazott megjegyzést, amely szerint „a tanulmány egyszerűen a létesítmények könyv szerinti értékének tekinti a Terni 1962. évi […] költségvetésében szereplő »üzem és gépek« tétel és a következő év ugyanazon tétele közötti különbséget", jóllehet „konkrétan semmi sem bizonyítja, hogy a különbség kizárólag a vízerőmű elveszítésével kapcsolatos". Ezen érv elegendő a tanulmány kevéssé megbízható voltának igazolásához tekintettel arra, hogy nem nyert bizonyítást az, hogy a kártalanítás megfelelőségét kizárólag a kisajátított vízerőművekre tekintettel vizsgálták-e.

206 A Bizottság fenntartja érvelését, amely szerint az olasz hatóságok által előterjesztett tanulmány nem határozza meg azt, hogy a létesítményeknek a Terni 1963. évi mérlege szerinti értéke figyelembe veszi-e azt, hogy e létesítmények nagy része a koncesszió lejártakor állami kézbe kerül. Az ezen alapvető szempontot illető ellentmondásokat a felperesnek a közjegyző által hitelesített mérleg hatályára vonatkozó formai észrevétele sem oszlatja el. A felperes azon állításával kapcsolatban, miszerint a kisajátítás elmaradása esetén a Terni vízerőmű-koncesszióját 2020 decemberéig meghosszabbították volna, a Bizottság arra hivatkozik, hogy az 1962-ben kisajátított vagyontárgyak értékének megállapítása érdekében a kisajátításkori helyzetet kell alapul venni azon módosítások figyelembevételének lehetősége nélkül, amelyek a kisajátítás elmaradása esetén utólag bekövetkezhettek volna, és hogy a 2020. évre vonatkozó időpont mindenképpen téves, mivel a vízerőmű-koncessziónak a 266/05. sz. törvény által 2020-ig előírt meghosszabbítását alkotmányellenesnek nyilvánították.

207 A díjszabások összehasonlító elemzését illetően a Bizottság arra hivatkozik, hogy a szóban forgó tanulmány – tévesen – az önellátó által fizetett árat veszi alapul (a rendes piaci ár helyett), figyelmen kívül hagyva azt, hogy a Terninek 1992-ig virtuális önellátóként való kezelése az e társaságnak nyújtott kártalanítás részét képezte. Ha az e társaságot érintő kisajátítást kártalanítás nélkül hajtották volna végre, nem kezelték volna „virtuális önellátóként", és következésképpen a rendes piaci árat (és nem a néhány díjszabásbeli tényező alól mentesített önellátó által fizetett árat) kellett volna

megfizetnie a villamos energiáért. Ennélfogva a Terni részére nyújtott kártalanítás összegének meghatározása érdekében a rendes (azaz a kisajátítás elmaradása esetében fizetett) piaci ár és az e (virtuális önellátóként kezelt) társaság részére a kártalanítása címén biztosított kedvezményes ár közötti különbséget kell kiszámítani.

– A Törvényszék álláspontja

208 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság csupán másodlagosan vizsgálta a szóban forgó tanulmányt, és elsősorban azt állapította meg, hogy e tanulmány irreleváns, mivel a kártalanítási rendszer megfelelőségének elemzésére szükségképpen csak előzetesen, vagyis a kisajátításkor kerülhet sor. E megközelítés alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az eredeti kártalanítási díjszabás lejártáig – és csak eddig – a kedvezményezettek számára nem mutatkozott előny, amely következtetés nem kérdőjelezhető meg haszon- és veszteségszámítások alkalmazásával, különösen, ha ezeket visszamenőleg végzik (a megtámadott határozat (82)–(85) preambulumbekezdése).

209 A felperes kifejezetten nem vitatja a Bizottság azon álláspontját, hogy a szóban forgó tanulmány a vitatott intézkedésnek az állami támogatásokra vonatkozó szabályozásra tekintettel való minősítése szempontjából eleve irreleváns. A felperes a második megsemmisítési jogalap keretében csupán a védelemhez való jogának állítólagos megsértéséből eredő eljárási hibára hivatkozott.

210 Ezzel szemben az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított megsemmisítési jogalap keretében vitatta e megközelítés végkövetkeztetésének megalapozottságát. Márpedig emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság helyesen vélte úgy, hogy a Terni-díj alkalmazásának a vitatott intézkedés által 2005-ben történt meghosszabbítása nem

képezi a Terni részére az általa 1962-ben elszenvedett kisajátításért nyújtott kártalanítás szerves részét, és helyesen állapította meg, hogy a Terni jogutódjainak 2005. január 1-jétől biztosított kedvezményes díjszabás az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősül.

211 E körülmények között a Bizottságnak az olasz hatóságok által előterjesztett gazdasági tanulmányra vonatkozó nyilvánvaló értékelési hibájára alapított jogalapot mint hatástalant el kell utasítani.

Az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról

A felek érvei

212 A felperes előadja, hogy a megtámadott határozat jogellenes, amennyiben a Bizottság azt állítja, hogy az Olasz Köztársaság a vitatott intézkedést az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével hajtotta végre, és következésképpen arra kötelezi ezen államot, hogy téríttesse vissza a 80/05. sz. törvény végrehajtása keretében már kifizetett összegeket.

213 A felperes megállapítja, hogy a vitatott intézkedés nem helyezte hatályon kívül a Terni-díjszabást a mennyiségek 2002 és 2007 közötti fokozatos csökkentése mellett 2007. december 31-ig meghosszabbító 9/91. sz. törvényt, hanem gyakorlatilag „túlhaladta", amennyiben befagyasztotta a vállalkozásokat 2004. december 31-én

megillető mennyiségeket, és egyúttal meghosszabbította az említett díjszabás alkalmazásának időtartamát 2010-ig. Ennélfogva, ha a vitatott intézkedés jogellenes lenne, a 9/91. sz. törvény rendelkezései továbbra is alkalmazandók lennének a rendes lejárati időpontjukig. Márpedig az Autorità per l'energia elettrica e il gas (Villamosenergia- és Gázhatóság, a továbbiakban: AEEG) elővigyázatosságból számos határozatot hozott 2005-ben és 2006-ban annak érdekében, hogy a felperes és a Terni többi jogutódja a Terni-díjszabásnak kizárólag a Bizottság által már vizsgált és jóváhagyott 9/91. sz. törvény alapján esedékes összegeit kapják.

214 A villamosenergia-ágazat kiegyenlítő pénztára által a 2005 és 2007 közötti időszakban a felperesnek küldött átutalási értesítésekből következik, hogy a Terni-díjszabás alapján teljesített visszatérítéseket még a 80/05. sz. törvény hatálybalépését követően is az e rendelkezésre való hivatkozás nélkül teljesítették, ami azt tanúsítja, hogy a vitatott intézkedésben előirányzott összegek felperes részére történő kifizetésének elmaradása az olasz hatóságok azon szándékából ered, hogy az EK 88. cikk (3) bekezdésében előírt felfüggesztési kötelezettséget tiszteletben tartsák. A felperes előadja, hogy ennek megfelelően sem a megtámadott határozat elfogadásához vezető eljárás során, sem azt követően nem kapott pénzösszeget a vitatott intézkedés által meghosszabbított díjszabási tényezőre tekintettel, mivel kizárólag a 9/91. sz. törvény alapján teljesítettek részére kifizetést.

215 A felperes megállapítja, hogy a Bizottság tudta, hogy a felperesnek 2007-ig kifizetett összegeket a 9/91. sz. törvény végrehajtása keretében esedékes összegek előlegeként nyújtották, amint az a megtámadott határozat (33)–(35) és (162) preambulumbekezdéséből kitűnik. A Bizottság azon állítása, amely szerint e körülmény nem befolyásolhatja a megtámadott határozat érvényességét, és csupán annak végrehajtását érinti, nyilvánvalóan téves. Kétségbevonhatatlan, hogy a vitatott intézkedés EK 88. cikk (3) bekezdése szerinti tényleges végrehajtásának elmaradása esetén hiányoznak azon lényeges feltételek, amelyek alapján a támogatás jogellenesnek nyilvánítható, és az állam annak visszatéríttetésére kötelezhető.

216 Ezenkívül a Bizottság azon álláspontja, amely szerint a támogatásnyújtás felfüggesztése kötelezettségének megsértését a vitatott intézkedés puszta közzététele vagy hatálybalépése megvalósítja, nem csak az EK 88. cikk (3) bekezdése szó szerinti értelmébe ütközik, hanem ellentétes e tilalom indokával és hatékony érvényesülésével is.

217 Az EK 88. cikk (2) és (3) bekezdése rendelkezéseinek alapvető célja az, hogy megakadályozza a támogatás kedvezményezettjének a versenytársai hátrányára juttatott előnyből fakadó esetleges versenytorzulást a belső piacon az e támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségéről szóló bizottsági határozat elfogadásáig. A felfüggesztés kötelezettségének rendeltetése az, hogy hatékonyan biztosítsa az egyenlő bánásmódot a gazdasági szereplők között akként, hogy az állam csupán akkor hajtja végre a valamely vállalkozásnak kedvező támogatást, ha annak közös piaccal való összeegyeztethetőségét a Bizottság már ellenőrizte. A jelen esetben a felperes, tekintettel arra, hogy nem kaphatta meg a vitatott intézkedés által biztosított összegeket, a versenytársaihoz képest semmilyen előnyben nem részesült, és a verseny feltételei sem torzultak a közös piacon.

218 A Bizottság megállapítja, hogy felperes nem tagadja, hogy a Terni-díjszabásnak a vitatott intézkedés által előírt meghosszabbítása – az EK 88. cikk (3) bekezdésének követelményeivel ellentétben – annak előzetes bejelentése nélkül lépett hatályba, és azt is elismeri, hogy az AEEG a Terni-díjszabással egyező kiegyenlítő tényezőkre vonatkozó különleges végrehajtási intézkedéseket fogadott el, és engedélyezte kifizetésüket azzal a feltétellel, hogy a kedvezményezett vállalkozások különleges biztosítékot nyújtanak. E körülmények között – még ha a vitatott intézkedésben említett összegeket nem is fizették ki – semmi nem változtat azon a tényen, hogy ezen intézkedést a fent említett cikk szerinti előzetes bejelentési kötelezettség megsértésével hajtották végre.

219 A felperes állításával ellentétben a Bizottság ezen álláspontja teljes mértékben összhangban áll az EK 88. cikk (3) bekezdésének szövegével és logikájával. Az olyan támogatási rendszer, mint amelyet a vitatott intézkedés előírt, hatálybalépését követően már nem minősíthető az említett cikk értelmében támogatás nyújtására irányuló egyszerű „szándéknak". Ilyen esetben ugyanis értelmetlen, és az állami támogatások előzetes vizsgálati rendszerének logikájával ellentétes lenne úgy tekinteni, hogy a Bizottság csupán annak ellenőrzését követően állapíthatja meg az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértését, hogy valamennyi kedvezményezett ténylegesen részesül-e a kérdéses rendszer által juttatott előnyökben.

220 Az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy azt a tényt, hogy a felperes nem kapta meg a vitatott intézkedésben előírt összegeket, a megtámadott határozat végrehajtásának keretében kell értékelni, és az nem befolyásolhatja a megtámadott határozat jogszerűségét.

221 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a közigazgatási eljárás során nem hivatkoztak arra, hogy a vitatott intézkedés hatálybalépésének ellenére a felperes nem részesült az azzal járó előnyökben, ami indokolja azt, hogy a megtámadott határozat a támogatás EK 88. cikk (3) bekezdésébe ütköző, jogellenes nyújtására és a visszatérítettés elrendelésére való hivatkozáson túl a kedvezményezettek által kapott támogatások tényleges összegének a megtámadott határozat végrehajtása keretében szükséges ellenőrzését is említi. A Bizottság azon állandó ítélkezési gyakorlatra hivatkozik, amely szerint nem lehet felróni neki azt, hogy nem vett figyelembe olyan jogi és ténybeli elemeket, amelyeket közölni lehetett volna vele a közigazgatási eljárás folyamán, de nem adták elő őket, mivel a Bizottság nem köteles annak hivatalból és feltételezések alapján történő vizsgálatára, hogy milyen tényeket lehetett volna közölni vele.

222 Végül megállapítja, hogy a felperes semmivel sem bizonyította, hogy nem részesült a vitatott intézkedés által juttatott előnyökben, ezzel szemben az olasz hatóságok által a megtámadott határozat elfogadását követően szolgáltatott adatokból az tűnik ki,

hogy a Terni jogutódjai mindegyikének kedvezett a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítása annak folytán, hogy a 9/91. sz. törvény által előírtaknál hosszabb ideig részesültek visszatérítésekben.

A Törvényszék álláspontja

223 A megtámadott határozat (118)–(132) preambulumbekezdéséből következik, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy a vitatott intézkedés 2005. január 1-jétől új támogatásnak minősül, és hogy e támogatás – mivel az Olasz Köztársaság nem jelentette be a 80/05. sz. törvény 11. cikkének (11) bekezdését – jogellenes.

224 A Bizottság – miután megállapította, hogy a szóban forgó támogatásra egyáltalán nem alkalmazhatók az EK 87. cikkben megállapított eltérések, és a Terni-díjszabás második meghosszabbítását a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította (a megtámadott határozat (147) preambulumbekezdése) – kijelentette, hogy a felperes, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche részére a 80/05. sz. törvény 11. cikkének (11) bekezdése értelmében a 2005. január 1-jével kezdődő időszakra vonatkozóan nyújtott, össze nem egyeztethető támogatást vissza kell téríteni a kamatokkal együtt (a megtámadott határozat (160) preambulumbekezdése).

225 Ezen túlmenően a Bizottság a megtámadott határozat (161) és (162) preambulumbekezdésében a következőket állapította meg:

„(161) Ezzel kapcsolatosan emlékeztetni kell arra, hogy a visszatérítés célja a kedvezményezettnek a támogatás odaítélését megelőzően fennálló versenyhelyzetének visszaállítása. Annak megállapítása során, hogy milyen volt a

Terni-jogutód társaságok versenyhelyzete a 80/2005 törvény bevezetése előtt, figyelembe kell venni a 9/1991 törvényben megállapított, meglévő támogatási intézkedés meglétét, amelyet az állami támogatásról szóló szabályok értelmében 2007-ig jóváhagytak.

(162) A Bizottság megítélése szerint tehát azon támogatás maradványösszegét, amelyre a kedvezményezettek a 9/1991 törvény értelmében 2005, 2006 és 2007 folyamán jogosultak lehettek volna, ha a 80/2005 törvényt nem hajtják végre, le lehet vonni a visszatérítendő összegekből, amennyiben [az Olasz Köztársaság] úgy ítéli meg, hogy a kedvezményezettek erre a nemzeti jog értelmében jogosultak."

226 A felperes előadja, hogy a vitatott intézkedés EK 88. cikk (3) bekezdése szerinti tényleges végrehajtásának elmaradása esetén hiányoznak azon lényeges feltételek, amelyek alapján a támogatás jogellenessé nyilvánítható, és az állam annak visszatérítésére kötelezhető. Márpedig a felperes semmilyen pénzösszeget nem kapott a vitatott intézkedés által meghosszabbított díjszabási elemre tekintettel, mivel a 2007-ig kifizetett összegeket a Bizottság által jóváhagyott 9/91. sz. törvény végrehajtása keretében esedékes összegek előlegeként nyújtották. Az előzetes bejelentési kötelezettség megsértésének és visszatérítendő összegeknek a hiányában a Bizottság azáltal, hogy a támogatást jogellenesnek minősítette, és következésképpen elrendelte visszatérítését, megsértette az EK 88. cikk (3) bekezdését.

227 Ezen érvelés nem fogadható el.

228 Emlékeztetni kell arra, hogy a tagállamok által nyújtani kívánt új támogatásokat illetően olyan előzetes eljárást alakítottak ki, amelynek megsértésével nyújtott egyetlen támogatást sem lehet szabályszerűen nyújtottnak tekinteni (a Bíróság C-44/93. sz., Namur-Les assurances du crédit ügyben 1994. augusztus 9-én hozott ítéletének (EBHT 1994., I-3829. o.) 12. pontja és a fenti 162. pontban hivatkozott Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítéletének 35. pontja).

229 Az EK 88. cikk (3) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 2. és 3. cikkének megfelelően a támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékról tájékoztatni kell a Bizottságot, és a tervezett intézkedést addig nem lehet végrehajtani, amíg a Bizottság ahhoz – implicit vagy explicit módon – jóváhagyását nem hagyja.

230 A tagállamoknak ily módon két, egymástól elválaszthatatlan kötelezettségnek kell eleget tenniük, egyrészt a tervezett támogatások előzetes bejelentésének, másrészt e tervezett támogatások végrehajtásának az intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségére vonatkozó bizottsági határozat meghozataláig történő felfüggesztésének.

231 A 659/1999 rendelet 1. cikkének f) pontja értelmében jogellenes támogatásnak minősül az „olyan új támogatás, amelyet a Szerződés [88]. cikke (3) bekezdésének megsértésével vezettek be", vagyis ha arról előzetesen a Bizottságot nem értesítették, vagy ha arról a Bizottságot szabályosan értesítették, de még azelőtt nyújtották, hogy az az előírt határidőben nyilatkozhatott volna.

232 A jelen ügyben nem vitatott, hogy a Terni-díjszabás második meghosszabbítását nem törvénytervezet, hanem a 80/05. sz. törvény 11. cikkének (11) bekezdése tartalmazza, és hogy az olasz hatóságok a Bizottságnak semmilyen bejelentést nem tettek, ami megvalósítja az EK 88. cikke (3) bekezdésének megsértését.

233 E tekintetben irreleváns a felperesnek az összegek vitatott intézkedés által meghosszabbított díjszabásbeli összetevő alapján történő nyújtásának elmaradására vonatkozó állítása.

234 Az ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis valamely támogatást nyújtottnak lehet tekinteni akkor is, ha összegét még nem fizették ki a kedvezményezettnek.

235 Ennek megfelelően a Bíróság úgy határozott, hogy valamely tagállam megsértette az EK 88. cikk (3) bekezdéséből eredő kötelezettségeit, mivel a támogatási rendszereket bevezető intézkedéseket csupán azok törvényben való elfogadását követően jelentette be (a Bíróság 169/82. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1984. március 27-én hozott ítéletének [EBHT 1984., 1603. o.] 11. pontja). A Törvényszék az említett rendelkezés szövegére támaszkodva úgy ítélte meg, hogy a támogatási intézkedéseket még elhatározásuk időpontjában – vagyis végrehajtásukat megelőzően – be kell jelenteni a Bizottságnak, amikor azok még a Bizottság esetleges észrevételeinek megfelelően módosíthatók (a Törvényszék T-188/95. sz., Waterleiding Maatschappij kontra Bizottság ügyben 1998. szeptember 16-án hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3713. o.] 118. pontja).

236 Az EK 88. cikk (3) bekezdésének ezen értelmezése összhangban áll úgy a szöveg megfogalmazásával, mint annak a szabályozásnak a célkitűzéseivel, amelynek részét képezi, és amelyek annak biztosítására irányulnak, hogy a Bizottság a megfelelő időben és közérdekből ellenőrizhessen minden tervezett, a támogatások bevezetésére vagy módosítására irányuló intézkedést, és ily módon megelőző vizsgálatot végezzen (lásd ebben az értelemben a fenti 189. pontban hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben 1990. február 14-én hozott ítélet 17. pontját). Az állami támogatások előzetes vizsgálati rendszerének logikájával ellentétes lenne úgy tekinteni, hogy a Bizottság csupán annak ellenőrzését követően állapíthatja meg az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértését, hogy valamennyi kedvezményezett ténylegesen részesül-e a kérdéses rendszer által juttatott előnyökben.

237 A Bizottság tehát jogszerűen minősítette jogellenes támogatásnak a vitatott intézkedést.

238 A Bizottság a megtámadott határozat (147) preambulumbekezdésében azt is megállapítja, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának második meghosszabbítása a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősül, mivel a szóban forgó támogatásra egyáltalán nem alkalmazhatók az EK 87. cikkben megállapított eltérések.

239 Márpedig a 659/1999 rendelet 14. cikke szerint „[a]mennyiben a jogellenes támogatások esetén elutasító határozat születik, a Bizottság dönt arról, hogy az érintett tagállam hozza meg a szükséges intézkedéseket a támogatásnak a kedvezményezettől történő visszavételére". E megfogalmazásból kitűnik a visszatérítettés szisztematikus jellege. A megtámadott határozat ennek megfelelően tartalmazza, hogy az Olasz Köztársaság által a felperes, a Cementir és a Nuova Terni Industrie Chimiche részére nyújtott állami támogatás összeegyeztethetetlen a közös piaccal (1. cikk), és hogy az Olasz Köztársaság visszatérítteti az említett támogatást a kedvezményezettekkel (2. cikk).

240 A felperes vitatja a visszatérítettésre való kötelezés érvényességét arra hivatkozva, hogy a 2007-ig kifizetett összegeket kizárólag a 9/91. sz. törvény végrehajtása keretében esedékes összegek előlegeként nyújtották, amiről a Bizottságnak tudomása volt, amint az a megtámadott határozat (33)–(35) és (162) preambulumbekezdéséből kitűnik.

241 Először is hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság közigazgatási eljárás során történő értesítése arról, hogy a vitatott támogatásokat még nem fizették ki a kedvezményezettjeiknek, nem biztosítja azt, hogy e kifizetésekre a későbbiekben – különösen ezen értesítés és a végleges határozat közlésének időpontja között – nem került sor. A Bizottságnak semmiképpen nem lehet felróni azt, hogy a szélesebb körű jogbiztonság megteremtése érdekében egyértelműen meghatározta határozatának konkrét következményeit (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-364/90. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 1993. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 1993., I-2097. o.] 48. és 49. pontját), amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (160)–(162) preambulumbekezdésében tette.

242 Ezt követően meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozatból következik, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás megindítását követően az AEEG a 190/06. sz. határozat útján a 80/05. sz. törvény szerinti kifizetéseket a Terni jogutódjai által a támogatás visszatérítettése kockázatának fedezésére irányuló garancia biztosításától tette függővé (a megtámadott határozat (33) preambulumbekezdése).

243 Az AEEG ugyanezen határozatban arról az alternatíváról is rendelkezett, hogy 2006-ban előlegként megfizeti a támogatás azon összegét, amely a 9/91. sz. törvény alapján a korábbi rendszer lejártáig (2007) esedékessé válik. Az AEEG ezen összegek tekintetében nem kért garanciát. A Terni jogutódjai éltek ezzel a lehetőséggel, és ezt az AEEG végrehajtotta (a megtámadott határozat (34) preambulumbekezdése).

244 A Bizottság megállapítja, hogy az előző pontban említett előzetes kifizetések kivételével „a társaságok részére a Cassa Conguaglio [per il settore elettrico (a villamosenergia-ágazat kiegyenlítési alapja)] által a 80/2005 törvény értelmében teljesített valamennyi kifizetést garancia fedezett" (a megtámadott határozat (35) preambulumbekezdése).

245 Ily módon úgy tűnik, hogy a Bizottság a közigazgatási eljárás során rendelkezésére álló információra tekintettel úgy ítélte meg, hogy a felperes mind a 9/91. sz. törvény alapján előlegként, mind a 80/05. sz. törvény alapján kapott támogatási összegeket. Ez indokolja azt, hogy a Bizottság a már kifizetett támogatás visszatéríttetését követelte, és egyúttal rögzítette, hogy azon támogatás maradványösszegét, amelyre a kedvezményezettek a 9/91. sz. törvény értelmében jogosultak lehettek volna, „ha a 80/05. sz. törvényt nem hajtják végre", le lehet vonni a visszatérítendő összegekből (a megtámadott határozat (162) preambulumbekezdése).

246 A Bizottság beadványaiban hangsúlyozta, hogy a közigazgatási eljárás során sem az olasz hatóságok, sem a felperes nem hivatkoztak arra, hogy a vitatott intézkedés hatálybalépésének ellenére a Terni jogutódjai nem részesültek az azzal járó előnyökben. A felperes beadványai a Bizottság e megállapításának megcáfolására alkalmas érvet nem tartalmaznak.

247 Ellenkezőleg, e megállapítást alátámasztják a keresetlevélben foglaltak, amelyben a felperes olyan vizsgálati hiányosságot ró a Bizottság terhére, amelynek következtében a Bizottság a visszatéríttetendő összegek hiányát állapíthatta volna meg. Ennek megfelelően a felperes előadja, hogy a Bizottság nem foglalkozott „annak ellenőrzésével, hogy a konkrét esetben [az Olasz Köztársaság] ténylegesen végrehajtotta-e az új intézkedést azon részében, amely a [felperest] a 9/91. sz. törvény végrehajtásának keretében (esetlegesen garancia biztosítása ellenében) megillető összegeket meghaladta".

248 Itt emlékeztetni kell azon ítélkezési gyakorlatra, amely szerint az állami támogatással kapcsolatos határozat jogszerűségét a határozat meghozatalakor a Bizottság rendelkezésére álló információk alapján kell megítélni (a Bíróság C-382/99. sz., Hollandia kontra Bizottság ügyben 2002. június 13-án hozott ítéletének [EBHT 2002., I-5163. o.] 49. pontja és a fenti 57. pontban hivatkozott, Spanyolország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 31. pontja).

249 Márpedig nem bizonyított, hogy a Bizottságnak a megtámadott határozat meghozatalakor tudomása lett volna arról, hogy az összegeknek a villamosenergia-ágazat kiegyenlítő alapja által a felperes részére történő kifizetésére kizárólag a 9/91. sz. törvény alapján került sor.

250 Végül meg kell jegyezni, hogy valamely tagállamnak a támogatás visszatérítendő összegének pontos kiszámítására vonatkozó kötelezettsége – főleg amennyiben ez a számítás olyan információktól függ, amelyeket a tagállam nem közölt a Bizottsággal – azon jóhiszemű együttműködési kötelezettség szélesebb keretébe tartozik, amely a Szerződés állami támogatásra vonatkozó szabályainak végrehajtása tekintetében kölcsönösen kötelezi a Bizottságot és a tagállamokat (a fenti 248. pontban hivatkozott Hollandia kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 91. pontja). Nem róható fel a Bizottságnak az, hogy nem vette figyelembe azon jogi és ténybeli elemeket, amelyeket közölni lehetett volna vele a közigazgatási eljárás folyamán, de nem adták elő őket, mivel a Bizottság nem köteles annak hivatalból és feltételezések alapján történő vizsgálatára, hogy milyen tényeket lehetett volna közölni vele (a Törvényszék T-109/01. sz., Fleuren Compost kontra Bizottság ügyben 2004. január 14-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-127. o.] 49. pontja).

251 Következésképpen még annak feltételezése esetén is, hogy a felperes által állított és a fenti 249. pontban kifejtett tény pontos, ez nem befolyásolhatja a megtámadott határozat érvényességét, csupán a támogatás visszatérítésének módját (a Törvényszék T-354/99. sz., Kuwait Petroleum (Nederland) kontra Bizottság ügyben 2006. május 31-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-1475. o.] 68. pontja). A támogatást elvben a nemzeti jogszabályok hatályos rendelkezései szerint kell visszatéríttetni, mindamellett azzal a feltétellel, hogy e rendelkezéseket oly módon alkalmazzák, hogy az ne tegye gyakorlatilag lehetetlenné a közösségi jog által megkövetelt visszatéríttetést (a fenti 55. pontban hivatkozott „Tubemeuse"-ügyben hozott ítélet 61. pontja és a C-5/89. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1990. szeptember 20-án hozott ítélet [EBHT 1990., I-3437. o.] 12. pontja), és az ennek végrehajtásával kapcsolatos jogvita a nemzeti bíróság kizárólagos hatáskörében tartozik (a fent hivatkozott Kuwait Petroleum (Nederland) kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 68. pontja).

252 A fenti megfontolások alapján az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalap elutasítandó.

A 659/1999 rendelet 14. cikke (1) bekezdésének és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapról

A felek érvei

253 A felperes megállapítja, hogy a 659/1999 rendelet 14. cikke (1) bekezdésének értelmében „a Bizottság nem követeli meg a támogatás visszatérítését, amennyiben az ellentétes a közösségi jog valamelyik általános elvével". Márpedig a megtámadott határozatban szereplő visszatéríttetési utasítás a bizalomvédelem elvét sérti, amely elvre

– annak az állami támogatások terén szűk értelmezése szerint – olyan különleges feltételek vagy körülmények esetén lehet hivatkozni, amelyek bizonyos joglátszatba vetett bizalmat kelthetnek.

254 A Bizottság az ítélkezési gyakorlat jelen ügytől eltérő esetéből nem vonhatja le azt az abszolút és általános szabályt, amely a bizalomvédelem elvének érvényesítését csupán azon esetekre korlátozza, amelyekben az adminisztráció a címzettnek e joglátszatra vonatkozó „pontos ígéreteket" tett.

255 A felperesben jogi szempontból lényeges, ellenőrizhető és egyértelmű aktusok és magatartások összessége keltett jogos bizalmat a Terni-díjszabást illetően.

256 A felperes emlékeztet arra, hogy az olasz hatóságok a Terni-díjszabás alkalmazását először – a 9/91. sz. törvény 20. cikkének (4) bekezdésében – a villamosenergia-ágazat 1962-ben történő államosítása elől „megmenekült" önellátók vízerőmű-koncesszióinak párhuzamos meghosszabbítása miatt hosszabbították meg, majd az említett törvényt bejelentették a Bizottságnak az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás szempontjából való vizsgálata céljából.

257 A Bizottság 1991. augusztus 6-i határozatával teljes egészében és kifogások nélkül engedélyezte a 9/91. sz. törvényt. E határozat egyetlen olyan pontot sem tartalmaz, amely a Terni-díjszabás 9/91. sz. törvény 20. cikkének (4) bekezdésében előírt meghosszabbítását „összeegyeztethető támogatásnak" minősítené. Ellenkezőleg, a Bizottság megállapítja e határozatban, hogy nem emel kifogást az említett törvény rendelkezéseinek alkalmazásával szemben. A Bizottság nem bizonyítja azon állítását, amely szerint az 1991. augusztus 6-i határozat korántsem azt állapította meg a 9/91. sz.

törvényben előírt rendszerről, hogy nem valósít meg támogatást, hanem e rendszert a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánította.

258 A felperes azt állítja, hogy az 1991. augusztus 6-i határozat elfogadása után – a Bizottságnak a Terni-díjszabás 9/91. sz. törvényben szereplő meghosszabbítására vonatkozó kérdéseit követően – párbeszédre került sor az olasz hatóságok és a Bizottság között, amit az olasz ipari, kereskedelmi és kézműipari minisztérium által az állami részesedések olasz minisztériumához címzett 1991. szeptember 19-i levél és az Olasz Köztársaság európai uniós állandó képviseletének elnökségi tanácsa által 1991 novemberében elküldött telefax is tanúsít. E levelekben az olasz hatóságok vitatják azt, hogy a Terni-díjszabás meghosszabbítását állami támogatásnak lehet minősíteni. Márpedig a Bizottság semmilyen kifogást nem fogalmazott meg az említett hatóságok megállapításaival szemben, ezáltal implicit módon elismerte azok megalapozottságát.

259 E levélváltás – amelyre az 1991. augusztus 6-i határozat elfogadása után került sor – ellentmond a Bizottság azon álláspontjának, amely szerint e határozat jóváhagyta a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását, mivel a közös piaccal összeegyeztethető támogatásnak minősítette azt. A Bizottság annak megállapítására szorítkozik, hogy nem találja a fent említett levél és telefax tartalmát az 1991. augusztus 6-i határozat elfogadásához vezető eljárás iratai között, így a Törvényszék köteles lenne felhívni őt az Olasz Köztársasághoz valószínűleg 1991 szeptemberében küldött – a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítására vonatkozó – levél benyújtására.

260 A felperes előadja, hogy az 1991. augusztus 6-i határozat, az azt követő levélváltás, majd a Bizottság hozzájárulása „joglátszat" megalapozására alkalmas. Utóbbi jogos

bizalmat keletkeztetett a felperesben a Terni-rendszernek a kártalanítási jellege újbóli meghatározását követő fenntartását illetően, amelyet jogszerűnek kell tekinteni. E megfontolások nem teszik lehetővé e rendszer állami támogatásnak való minősítését. Mindezek rendkívüli körülmények fennállását igazolják, amelyek következtében a felperes – csakúgy, mint az olasz hatóságok – arra számítottak, hogy a Terni-rendszer kártalanítási jellegét nem fogja módosítani a Terni-díjszabás alkalmazásának a virtuális önellátó és a vízerőmű-koncessziókkal rendelkező önellátók között eredetileg elhatározott párhuzamosság érdekében való esetleges meghosszabbítása.

261 A Bizottság által a megtámadott határozat (123) preambulumbekezdésében tett azon megállapítás, amely szerint a vitatott intézkedés módosította a Terni-díjszabás kiszámításának módszerét, nem gyengítheti az előző pontban említett végkövetkeztetést. A felperes szerint a benne jogos bizalmat keltő tényezők összessége nem az e díjszabás meghatározására 1991-ben, majd 2005-ben elfogadott számítási módszerek azonosságából ered, hanem abból, hogy mindkét esetben a Terni (és jogutódjai) részére nyújtott kártalanítást jogszerűen állapították meg utólagosan az eredeti célkitűzésnek megfelelően, és hogy önmagában e kártalanítási intézkedés utólagos újbóli meghatározása egyik esetben sem eredményezheti ezen intézkedés támogatásnak való minősítését. A Bizottság figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy e felülvizsgálati módszer az 1165/63. sz. rendelet szerintihez képest kevésbé előnyös a kedvezményezett vállalkozásoknak, és egyedüli célja az, hogy meghatározott mértékben tükrözze a villamosenergia-díjnak a piacokon észlelt változásait, ami nyilvánvalóan lehetetlen volt 1963-ban.

262 A felperes hangsúlyozza, hogy jóhiszeműen az 1991-ben elhatározott meghosszabbítás kártalanítási jellegét illetően a Bizottság által végül megadott hozzájárulásban bízott, amikor jelentős beruházásokba kezdett az acéliparban az olasz hatóságokkal kötött megállapodás valamely jegyzőkönyve alapján, amely szerint a kártalanítási intézkedés meghosszabbítása képezte a fő kötelezettségvállalást a beruházások és a foglalkoztatás fenntartása terén vállalt jelentős kötelezettségek ellenében.

263 Végül arra hivatkozik, hogy a kedvezményes díjszabás esetleges visszatérítttetése a *non venire contra factum proprium* regulával is ellentétes, amely szerint a Bizottság ugyanazon kérdés tekintetében nem tanúsíthat alapvetően ellentétes magatartást különösen akkor, ha e magatartás a címzettekben meghatározott jogi helyzet fennállására vonatkozó meggyőződést alakított ki. A bizalomvédelem elvének ezen értelmezése szerint a Bizottság a jelen ügyben nem térhet vissza a kedvezményes díjszabás kártalanítási jellegére vonatkozó értékeléséhez.

264 A Bizottság előadja, hogy az ítélkezési gyakorlat egyértelműen és minden esetben megállapította, hogy a bizalomvédelem elvének megsértésére csupán az adminisztráció által tett „pontos ígéretek esetében lehet hivatkozni", nem pedig – mint a jelen ügyben – bizonyos meghatározatlan, „joglátszatot" keltő homályos körülmények alapján.

265 A felperes nem alapíthatja jogalapját az olasz hatóságok közötti puszta levélváltásra. Egyértelmű, hogy még annak feltételezése esetén is, hogy a Bizottság és az olasz hatóságok közötti kapcsolatfelvételre valóban sor került, a Bizottság esetleges nyilatkozatai tartalmának ismerete nélkül – amely nyilatkozatoknak nincs nyoma – semmiképpen sem lehet úgy tekinteni, hogy mindez alkalmas volt a felperes által hivatkozott joglátszat kialakítására.

266 Úgy tűnik, hogy a felperes által említett 1991. szeptember 19-i levél szerint a Bizottság a Terni-díjszabás alkalmazásának a 9/91. sz. törvényben előírt meghosszabbítására vonatkozó információt kért az olasz hatóságoktól. E tény korántsem erősíti meg a felperes álláspontját, hanem – éppen ellenkezőleg – azt valószínűsíti, hogy a Bizottság az 1991. augusztus 6-i határozatban még nem foglalt határozottan állást a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbításával kapcsolatban, ellenkező esetben a magyarázatkérésnek nem lett volna értelme.

267 Mindenesetre az 1991. augusztus 6-i határozat semmilyen vonatkozásában nem alakíthatta ki az olasz hatóságokban és a Terni jogutódjaiban azt a meggyőződést, hogy a Bizottság nem tekinti állami támogatásnak a Terni-díjszabás alkalmazásának meghosszabbítását. A Bizottság hozzáteszi, hogy a vitatott intézkedés nem csupán meghosszabbította a kedvezményes díjszabás alkalmazását, hanem teljes mértékben megváltoztatta az e díjszabás kiszámítására előírt módszert, és mindebből arra következtet, hogy a Terni jogutódjai e jelentős módosításra tekintettel sem gondolhatták, hogy a vitatott intézkedést közvetett módon magában foglalta a 9/91. sz. törvényre hivatkozó 1991. augusztus 6-i határozat.

A Törvényszék álláspontja

268 Emlékeztetni kell arra, hogy a vitatott intézkedést előzetes bejelentés nélkül, az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével vezették be.

269 Márpedig tekintettel arra, hogy az EK 88. cikk kötelezően előírja a Bizottság számára az állami támogatások felügyeletét, a támogatásban részesülő vállalkozás főszabály szerint csak akkor bízhat jogosan a támogatás szabályszerűségében, ha azt az említett cikkben előírt eljárás betartásával nyújtották. Ugyanis a gondos piaci szereplőnek rendszerint meg kell tudnia bizonyosodni arról, hogy az eljárást betartották-e (a fenti 251. pontban hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben hozott ítélet 14. pontja és a C-169/95. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1997. január 14-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-135. o.] 51. pontja; a Törvényszék T-127/99., T-129/99. és T-148/99. sz., Diputación Foral de Álava és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. március 6-án hozott ítéletének (EBHT 2002., II-1275. o.) 235. pontja).

270 Különösen akkor nem állhatott fenn a támogatás címzettjének az adott időpontban arra vonatkozó jogos bizalma, hogy a támogatást jogszerűen nyújtották, ha a támogatást az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével úgy nyújtották, hogy a Bizottságnak nem jelentették be előzetesen (a C-183/02. P. és C-187/02. P. sz., Demesa és Territorio Histórico de Álava kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. november 11-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-10609. o.] 45. pontja).

271 Az ítélkezési gyakorlat azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a jogellenes támogatás kedvezményezettjei a támogatás visszatérítésének vitatása érdekében olyan rendkívüli körülményekre hivatkozzanak, amelyek jogszerűen megalapozhatták az e támogatás szabályszerű jellegébe vetett bizalmukat (a Bíróság C-183/91. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 1993. június 10-én hozott ítéletének [EBHT 1993., I-3131. o.] 18. pontja és a fenti 270. pontban hivatkozott Demesa és Territorio Histórico de Álava kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 51. pontja; a Törvényszék T-126/96. és T-127/96. sz., BFM és EFIM kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3437. o.] 69. pontja).

272 Meg kell állapítani, hogy valamely jogellenes támogatás kedvezményezettjei jogosultak ilyen körülményekre hivatkozni, amint az a Bíróság 223/85. sz., RSV kontra Bizottság ügyben 1987. november 24-én hozott ítéletének (EBHT 1987., 4617. o.) 17. pontjából következik.

273 Ebben az ítéletben a Bíróság úgy vélte, hogy a Bizottság késlekedése annak megállapítása során, hogy valamely támogatás jogellenes, és azt a tagállam köteles megszüntetni és visszatéríttetni, bizonyos körülmények között az említett támogatás kedvezményezettjeiben olyan jogos bizalmat kelthet, amely megakadályozza, hogy a Bizottság az említett tagállammal szemben elrendelje e támogatás visszatéríttetését.

274 Következésképpen a rendkívüli körülmények fennállása a Bizottság határozatának megsemmisítését alapozhatja meg, ha utóbbi figyelmen kívül hagyja azokat, továbbá a támogatás kedvezményezettje a jogos bizalom érvére hivatkozhat a közösségi bíróság előtt.

275 Ezenfelül különösen azt kell megállapítani, hogy a 659/1999 rendelet elfogadása az összeegyeztethetetlen támogatások visszatéríttetését illetően új helyzetet teremtett, amiből valamennyi jogi következményt le kell vonni. Az említett rendelet 14. cikkének (1) bekezdése megerősíti a visszatérítttetés szisztematikus jellegét (első mondat), és egyúttal eltérést ír elő (második mondat) abban az esetben, ha a visszatérítttetés az uniós jog valamely általános elvének ellentmond.

276 Létezik tehát a másodlagos jogforrásoknak olyan rendelkezése, amelyet a Bizottság köteles figyelembe venni határozatainak meghozatalánál, és amely alapján adott esetben lemondhat az összeegyeztethetetlen támogatások visszatérítttetésének elrendeléséről. Vitathatatlan, hogy lehetséges e rendelkezés megsértésére hivatkozni a határozat visszatérítttetést elrendelő részének megsemmisítése érdekében.

277 Ez a helyzet a jelen ügyben, amennyiben a Bizottság a megtámadott határozat (149)–(159) preambulumbekezdésében ellenőrizte a Terni jogutódjaiban a vitatott intézkedés jogszerűségére vonatkozóan jogos bizalmat keletkeztető rendkívüli körülmények esetleges fennállását, és nemleges választ adott, amit a felperes pontosan a 659/1999 rendelet 14. cikkének és a bizalomvédelem elvének megsértésére hivatkozva vitat.

278 Az említett jogalap megalapozottsága tekintetében a felperes érvelése nem támasztja alá olyan rendkívüli körülmények fennállását, amelyek jogos bizalmat keletkeztethetnének a szóban forgó támogatás szabályszerűségét, vagy – amint arra a felperes hivatkozik – azon tényt illetően, hogy a vitatott intézkedés nem minősül állami támogatásnak.

279 Ugyanis tudvalevő, hogy a kifogást nem tartalmazó, 1991. augusztus 6-i határozat a 659/1999 rendelet 4. cikke (3) bekezdésében szereplő meghatározás szerint annak a

helyzetnek felel meg, amikor Bizottság előzetes vizsgálatot követően úgy találja, hogy nem merül fel kétség a bejelentett intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, amennyiben az az EK 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, és úgy határoz, hogy az intézkedés összeegyeztethető az említett piaccal. Az említett határozat szövege alátámasztja a Bizottság azon állítását, amely szerint a Terni-díjszabás alkalmazását meghosszabbító – a 9/91. sz. törvényben szereplő – intézkedést e határozatban összeegyeztethető támogatásnak minősítették (lásd a fenti 113. pontot).

280 Az, hogy az olasz ipari, kereskedelmi és kézműipari minisztérium által az állami részesedések olasz minisztériumához címzett 1991. szeptember 19-i levél szerint a Bizottság az 1991. augusztus 6-i határozat elfogadása után a Terni-díjszabás alkalmazásának a 9/91. sz. törvényben előírt meghosszabbítására vonatkozó információt kért az olasz hatóságoktól, nem gyengítheti e végkövetkeztetést.

281 Ez a tény – a Bizottság megtámadott határozat (134) és (135) preambulumbekezdésében tett állításának megfelelően – inkább azt tanúsítja, hogy azon dokumentumok, amelyek alapján a Bizottság meghozta 1991. augusztus 6-i határozatát, csupán a 9/91. sz. törvény állami támogatások szempontjából releváns rendelkezéseinek leírását és rövid értékelését tartalmazták, és hogy azokban a törvény 20. cikkének a Terni-díjszabás alkalmazását meghosszabbító (4) bekezdését nem említették, ami nem teszi lehetővé annak egyértelmű megállapítását, hogy a Terni-díjszabást vizsgálták, és engedélyezni akarták.

282 Mindamellett a Bizottság puszta információkérése és az olasz hatóságok válaszát követő hallgatása – feltéve, hogy e választ valóban elküldték, és az megérkezett a Bizottsághoz – nem keletkeztethet jogos bizalmat a felperesben.

283 A Bizottság 1991. augusztustól novemberig tanúsított magatartása legfeljebb bizonytalanságot tükrözhetett, és kérdéseket vethetett fel a felperesben. Márpedig az a puszta tény, hogy a 9/91. sz. törvény által előírt, a Terni-díjszabás alkalmazását meghosszabbító intézkedés állami támogatásnak való minősítése kétségesnek tűnt a kedvezményezett számára, nyilvánvalóan nem elegendő a támogatás szabályszerűségébe, vagy abba vetett jogos bizalma igazolásához, hogy a vitatott intézkedés nem minősül állami támogatásnak (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-55/99. sz., CETM kontra Bizottság ügyben 2000. szeptember 29-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-3207. o.] 128. pontját).

284 Végül – amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (154) preambulumbekezdésében megállapítja – az 1991. augusztus 6-i határozat kizárólag a 9/91. sz. törvényben foglalt intézkedéssel foglalkozik, így az említett intézkedés jóváhagyása nem eredményezhet jogos elvárásokat a 80/05. sz. törvényben bevezetett új támogatási intézkedés jogszerűségét, vagy azon tényt illetően, hogy a Terni-díjszabás alkalmazásának ezen intézkedés általi meghosszabbítása nem képez támogatást.

285 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 9/91. sz. törvénynek kettős célja volt; egyrészt a Terni-díjszabás alkalmazásának és az önellátók vízerőmű-koncesszióinak 2001-ig történő együttes meghosszabbítása, másrészt e díjszabás 2007 végére való megszüntetése.

286 Tudvalevő, hogy a vitatott intézkedés egyrészt véget vetett a Terni-díjszabás alkalmazása fokozatos megszüntetésének e díjszabás legalább 2010-ig történő alkalmazásának előírásával, másrészt teljes mértékben megváltoztatta az e díjszabás kiszámítására előírt módszert, amint az a megtámadott határozat (123) és (124) preambulumbekezdéséből következik.

287 Ebben az összefüggésben a Bizottság új támogatásnak minősítette a vitatott intézkedést, amely minősítést a felperes nem vitat. Ezen intézkedést be kellett volna jelenteni a Bizottságnak az EK 88. cikk (3) bekezdésével összhangban, amire nem került sor.

288 Ennélfogva a felperes az 1991. augusztus 6-i határozatból és a Bizottság azt követő magatartásából nem juthatott arra a következtetésre, hogy a 80/05. sz. törvény által bevezetett új meghosszabbítási intézkedés nem minősülhet állami támogatásnak az EK 87. cikk értelmében.

289 E körülmények között el kell utasítani a 659/1999 rendelet 14. cikke (1) bekezdésének és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapot.

290 A fenti megfontolások összességéből következik, hogy a keresetet – anélkül, hogy a kért pervezető intézkedések elrendelésére szükség lenne – teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

291 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a felperes pervesztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a Bizottság költségeinek viselésére.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (ötödik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A Törvényszék a keresetet elutasítja.

2) A Törvényszék a ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA-t kötelezi a költségek viselésére.

Vilaras Prek Ciucă

Kihirdetve Luxembourgban, a 2010. július 1-jei nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita alapját képező tényállás ..... II - 3237

Az eljárás és a felek kérelmei ..... II - 3243

A jogkérdés ..... II - 3245

Az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról ..... II - 3246

A felek érvei ..... II - 3246

A Törvényszék álláspontja ..... II - 3255

A lényeges eljárási szabályok megsértésére, továbbá az EK 87. és az EK 88. cikknek az olasz hatóságok által előterjesztett gazdasági tanulmányra vonatkozó nyilvánvaló értékelési hiba miatti megsértésére alapított jogalapról ..... II - 3279

A lényeges eljárási szabályok megsértéséről ..... II - 3279

– A felek érvei ..... II - 3279

– A Törvényszék álláspontja ..... II - 3283

Az olasz hatóságok által benyújtott gazdasági tanulmányra vonatkozó nyilvánvaló értékelési hibáról ..... II - 3294

– A felek érvei ..... II - 3294

– A Törvényszék álláspontja ..... II - 3297

Az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról ..... II - 3298

A felek érvei ..... II - 3298

A Törvényszék álláspontja ..... II - 3302

A 659/1999 rendelet 14. cikke (1) bekezdésének és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapról ..... II - 3309

A felek érvei ..... II - 3309

A Törvényszék álláspontja ..... II - 3314

A költségekről ..... II - 3319